БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда
үндезилеттинген

1961 ч.
ДЕКАБРЬ
7
ЧЕТВЕРГ
№ 288 (5078).

Өртээ 2 көп.

1961
17
ДЕКАБРЬ
ТЫВА АССР-ниң ДЭЭДИ СОВЕДИНГЕ соңгулдалар
ЭҢ ТӨЛЕПТИГ ООЛДАР, КЫСТАРНЫ соңгуул!

ДЕПУТАТКА КАНДИДАТ ДЭЭШ АГИТАЦИЯ

Тыва автономнуг Совет Социалистиг Республиканың Дээди Совединге соңгулдалар хүнү—декабрьның 17-ниң хүнүнге чедир ам каш-ла хонук арткан. Соңгулдаларга бүгү белеткелдер республиканың районнарында, хоорайларында ам хайныышкынныг-биле чоруп турар. Дээди Советке депутаттың кандидаттары бүрүткеттинген, округтар аайы-биле оларның даңзызы парлалгага чарлаттынган. Ам депутаттарга кандидаттар дээш массалыг агитация ажылы эгелээн. Соңгулдаларга белеткелге эң чугула, политиктиг болгаш харысалгалыг ажыл болза депутаттарга кандидаттар дээш, коммунистерниң база партия кежигүнү эвестерниң улусчу блогунуң кандидаттары дээш агитация ажылы болур.

Тываның ажылчы чоннары, хөй-ниитизи боттарының хуралдарынга Тыва АССР-ниң Дээди Совединге депутаттарның кандидаттарынга чоннуң эң эки оолдар, кыстарын—үлетпүр, колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгелериниң мурнакчыларын, эртем, культура болгаш медицина ажылдакчыларын, партия, совет, ажыл-агый болгаш өске-даа организацияларның ажылдакчыларын депшидип үндүргеннер. Оларның иштинде республиканың алдарлыг хойжуларының бирээзи Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Ооржак Чываажыкович Лопсанчап, «Тыва кобальт» комбинаттың өрүмнекчизи, ээлчег мастери Сергей Мечикеевич Түменхо, Тээли ортумак школазының башкызы Тамара Александровна Иргит, автосептелге заводунуң септекчи бригадазының бригадири Константин Тимофеевич Кубарин, РСФСР-ниң алдарлыг артизи Владимир Базыр-оолович Оскал-оол, Күрүнениң Кызылда педагогика институдунуң директору Александр Чайбарович Кунаа, Тожу районда «Совет Тыва» колхозта аңчы бригаданың бригадири Бараан Самбууевич Чигжит болгаш өске-даа мурнакчы кижилер кирген.

Бистиң Тыва АССР-ниң Дээди Совединге амгы соңгулдаларның болуп эртип турары төөгүлүг үезиниң-даа талазы-биле болгаш Тыва областы АССР кылдыр эде тургусканының баштайгы соңгулдазы болганы-биле-даа ээлчеглиг өске соңгулдалардан онза соңгулдалар деп адап болур.

Партияның XXII съездизиниң документилери, ылангыя СЭКП-ниң Программазы бистиң чуртка коммунистиг ниитилелди тургузарының кайгамчык улуг сорулгаларын совет улустуң мурнунга тургускаш, ол сорулгаларны күүседир төлээде чүнү кылырын тодаргай айыткан. Ооң даразында зоналар аайы-биле болгулап эрткилээн, көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүлел хуралдарынга чер болгаш мал ажылын улам ыңай дүрген хөгжүдериниң, тараа, эът, сүт бүдүрерин көвүдедириниң талазы-биле ап чорудар тодаргай хемчеглерни айыткан.

Сибирьниң көдээ ажыл-ишчилериниң Новосибирскиге болган чөвүлел хуралынга бистиң республиканың көдээ ажыл-ишчилери чеди чылдың дөрткү чылында тодаргай хүлээлгелерни алганнар. Ол улуг сорулганы күүседири дээш организастыг болгаш тайылбыр ажылы соңгулда мурнунун, эң ылангыя депутаттарга кандидаттар дээш бо хүннерде калбарып турар массалыг агитация ажылы-биле үзүк чок харылзаалыг болур ужурлуг.

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң депутаттарынга кандидаттар болза бистиң чуртка коммунизмни тургузарының, Төрээн чурттуң күчү-шыдалын быжыглаарының, ажылчы чоннуң чаагай амыдыралын улам чечектелдирери дээш партияның болгаш чазактың политиказының, ажыл-чорудулгазының шынчы боттандырыкчылары болгаш нептередикчилери. Ынчангаш оларны дээш бадылаашкынның бээри коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогу дээш, партияның Н. С. Хрущевка баштаткан ленинчи Төп Комитединиң, Совет чазактың делегейге тайбың, демократия, социализм болгаш коммунизм дээш чорудуп турар буянныг чаагай, улуг ажыл-чорудулгазы дээш бадылааны болур деп чүвени ажылчы чоннуң калбак массазынга чедиңгир тайылбырлаары түс-түс агитколлективтерниң, агитаторларның, лекторлар болгаш илеткелчилерниң бо хүннерде эң чугула сорулгазы бооп турар.

СЭКП-ниң XXII съездизиниң төөгүлүг документилерин өөренири-биле база соңгулдаларга белеткелдерге холбаштыр чер-черде партия, комсомол организациялары партийжи политиктиг болгаш агитас-массалыг ажылды дыка калбарткан. Ынчалза-даа Кызыл хоорайның чамдык агитпункттарында быжыглаттынган агитколлективтер, Таңдыда «Элегес» совхозтуң Булузунда малчыннар суурунда, Бии-Хемниң Сесерлиг участогунда болгаш чамдык өске-даа черлерде партия организацияларының агитколлективтери хамаарышкан черлеринге агитас-массалыг ажылдарны кошкак чорудуп турары хыналдадан болгаш редакцияга кээп турар чагааларлардан илереп турар.

Ам сорулга болза массалыг агитацияны чер болганга күштелдирбишаан, чеди чылдың дөрткү чылында бистиң социалистиг бедик хүлээлгелеривисти күүседиринче, малды хүр кыштагладырынче, мал чемин камныг чарыгдаарынче, келир часкы тарылгага машина-техниканы эки шынарлыг белеткээринче болгаш мурнувуста салдынган өске-даа сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээринче угланган бүгү ажылды Тыва АССР-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидады дээш массалыг агитация ажылы-биле холбаштырары чер-черде партия организацияларының агитколлективтериниң хүннүң чугула херээ бооп турар.

Ужуражыышкыннар

Тожу районнуң Тоора-Хем суурнуң соңгукчулары Тыва АССР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле **Тоора-Хемниң № 83 соңгулда округунга** депутаттың кандидады, «Совет Тыва» колхозтуң тывыш бригадазының бригадири **Чигжит Бараан Самбууевич-биле** ужурашкан.

Бүзүреттирген кижи эш Дорофеев Тыва областы АССР кылдыр эде тургусканының, республиканың Дээди Совединге соңгулдаларның ужур-дузазын, Тоора-Хемниң № 83 соңгулда округунга депутаттың кандидады Чигжит Бараан Самбууевичиниң допчу намдарын чугаалап берген соонда 7 кижи сөс ап, чүве чугаалаан. Соңгукчулар районнуң школаларынга чамдык дузалар чедирер, уруглар албан черлериниң ажылын экижидер талазы-биле чагыгларын депутаттың кандидадынга бергеннер. Эш Чигжит районнуң бүдүрүлге комбинадының коллективи-биле база ужурашкан.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле **Ийниң № 84 соңгулда округунга** депутаттың кандидады, СЭКП-ниң Тожу райкомунуң бирги секретары **Татьяна Эртинеевна Сенди** Хам-Сыраның ыяш ажыл-агый чериниң болгаш Олбукта балык тывыжының бригадазының соңгукчулары-биле база ужурашкан.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле **Эрзинниң Мөренде № 99 соңгулда округунга** депутаттың кандидады, «Кызыл сылдыс» колхозтуң мурнакчы саанчызы **Күндел Долзат Хоортаевна** Мөрен суурнуң соңгукчулары-биле ужурашкан.

Ужуражыышкынга чүве чугаалаан кижилер колхозтуң ажыл-агыйын улам экижидер талазы-биле чагыгларын Долзат Хоортаевнага берген болгаш декабрь 17-де—Тыва АССР-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның хүнүнде коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң улусчу блогунга кандидат Күндел Долзат Хоортаевна дээш боттарының бадылаашкынын бээрин бүзүреткеннер.

Бистиң республиканың бүгү-ле булуңнарындан—кыштагларда хойжулар-даа, фермаларда саанчылар-даа, хоорайларда, суурларда албан-хаакчылар, интеллигентилер, колхозчулар, ажылчыннар, студентилер, сургуулдар СЭКП-ниң XXII съездизиниң төөгүлүг материалдарын кайгамчык улуг бедик көдүрлүүшкүн-биле өөренип турарлар. Съездиниң материалдары, партияның чаа Программазы ажылчы чоннарның холдан салбас улуг документизи апарган.

Чурукта: Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» колхозунуң Сут-Бажы чеди чыл школазының башкылары СЭКП-ниң XXII съездизиниң материалдарын өөренип турары. Ээлчеглиг кичээлди школаның өөредилге эргелекчизи, пропагандист Куулар Седиптиң эрттирип турары.

Фотозу Т. Кызыл-оолдуу

Бүгү делегейниң ажылчы чоннарының ассамблеязы

Профессионал Эвилелдериниң Бүгү-делегей конгрези ажыттынган

Делегейниң бүгү-ле диптеринде чурттап турар янзы-бүрү улустарның төлээлекчилерин декабрьның 4-те Москваның эрте-бурунгу Кремлинге көрүп болур турган. Ол болза профэвилелдериниң 5-ки Бүгү-делегей конгрезиниң 100 ажыг чурттардан четкилеп келген төлээлери болгаш аалчылары-дыр.

Делегейниң профэвилел шимчээшкининиң төөгүзүнге ол хире улуг ассамблея кажан-даа чыглып көрбээн турган. Конгрессти Профэвилелдериниң Бүгү-делегей Федерациязы—ажылчын ангының эң-не күчүлүг организациязы чыылдырган. Делегейниң ийиги дайынының соонда тургустунган ПБФ ынчаарда 67 миллион кижини каттыштырып турган. Ам федерацияның хүрээлелинде—107 миллион ажыг ажылчы чоннар санаттынып турар. Ол чурагайлар болза ПБФ-ниң өзүлдезиниң, ооң салдарының, нептереңгейиниң болгаш күжүнүң бүзүренчиг херечизи-дир.

Мурнунда федерацияның конгресстери Парижке, Миланга, Венага, Лейпцигке болуп эрткилээн, а ам бүгү чер бөмбүрзээниң ажылчы чоннарының төлээлекчилери Москваже, бүгү-ниити тайбыңның, улустар аразынга найыралдың болгаш кады ажылдажылганың чарлакчызы болуп турар хоорайже чедип келгеннер. Ынчаарга ол чорук V Бүгү-делегей конгрезин онза ужур-уткалыг болдуруп турар.

Коммунистиг ниитилелди тургузарының Программазын хүлээп алган Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXII съездизи каш-ла неделялар мурнунда аңаа болуп эрткен хуралдар залын төлээлер болгаш аалчылар долдур олурупкан. Улуг тургузуушкуннуң Программазын бүгү чер бөмбүрзээниң ажылчы чоннары улуг сонуургал-биле уткаан.

Профэвилелдериниң V Бүгү-делегей конгрези бодунуң ажылын эртенгиниң он шакта эгелээн. Хөй-хөй чурттарның профэвилел шимчээшкининиң көскү ажылдакчылары кирип турар президиумну конгресстиң киржикчилери чаңгыс эп-сеткил-биле соңгаан.

ПБФ-ниң чиңгине секретары Луи Сайян конгресстиң киржикчилеринге чүве чугаалааш, IV конгресстиң соонда эрткен үеде мөчээн, делегейниң профэвилел шимчээшкининиң удуртукчуларынга тураскаап ёзулал кылырын саналдаан. ПБФ-ниң мурнунда даргазы турган Джузеппе Ди Витторионуң, профэвилелдериниң Бүгү кыдат федерациязының даргазы Ли Шу-Юйнуң, Францияның ВКТ-ниң чиңгине секретары Гастон Монмуссонуң, а ол ышкаш француз колонизаторларның өлүргени, алжир ажылчы чоннарның бүгү-ниити эвилелиниң чиңгине секретары Аисс Идирниң аттарын ол адаан. Ажылчын ангының херээ дээш демиселчилерге тураскаал болдуруп, төлээлер болгаш аалчылар минута хиреде ыыт чок ёзулал кылганнар.

ПБФ-ниң даргазы Агостино Новелла эге сөс чугаалаан. Ол федерацияның өмүнээзинден совет профэвилелдеринге, ССРЭ-ниң ажылчы чоннарынга акы-дуңманың изиг байырын дамчыткан болгаш төлээлерге көргүскен хүндүлээчел чорук дээш, найыралдың болгаш пролетаржы интернационализмниң медерели дээш ханызы-биле өөрүп четтиргенин илереткен.

Бүгү делегейниң ажылчын ангызының чаңгыс эвиниң принцивин бистер база катап бадыткап тур бис деп, Новелла чугаалаан. Национал хамаарышпас чорук дээш, капиталистиг мөлчүгделден хосталыры дээш улустарның демиселин деткиир бис.

Оон соонда ВЦСПС-тиң даргазы В. В. Гришинге сөс берген. Бистиң чуртувустуң профессионал эвилелдериниң өмүнээзинден, миллион-миллион ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның өмүнээзинден V конгресстиң киржикчилеринге изиг байырны ол чедирген.

ЭШ В. В. ГРИШИННИҢ ЧУГААЗЫ

Эргим эштер, конгресстиң төлээлери болгаш аалчылары!

Өңнүктер!

Силерге—профэвилелдериниң бешки Бүгү-делегей конгрезиниң киржикчилеринге, делегейниң янзы-бүрү чурттарының профэвилел шимчээшкининиң удуртукчуларынга болгаш активтеринге, ажылчын ангының херээ дээш демиселчилерге Совет Эвилелиниң профессионал эвилелдериниң өмүнээзинден, бистиң чуртувустуң миллион-миллион ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының өмүнээзинден акы-дуңма ёзу-биле изиг байырны чедирерин чөпшээреп көрүңер.

Профэвилелдериниң бешки Бүгү-делегей конгрези болза ажылчын ангының демиселинге чугула үе-чада болуп турар, делегейниң профэвилел шимчээшкининде шылгараңгай болуушкун-дур. Конгресстиң улуг ужур-дузазы чүдел дээрге, делегейниң ажылчы чоннарының ангы демиселиниң түңнелдерин ооң үндүрүп, дуржулганы түңнеп ниитижидип, империалистиг монополияларның күчүлээшкининге удур, ажылчы чоннарның экономиктиг болгаш социал негелделерин хандырары дээш, колониализмни бүрүнү-биле узуткаары дээш, тайбыңны камгалаары болгаш быжыглаары дээш демиселге профэвилелдериниң сорулгаларын тодаргайлап турарында болур.

Профэвилелдериниң бешки Бүгү-делегей конгрези Москвада болуп эртип турар чорук совет кижилерге улуг сеткил ханышкынын болдуруп турар. Ону бис улуг алдар кылдыр, бистиң Төрээн чуртувустуң — Совет Социалистиг Республикаларының Эвилелиниң ажылчы чоннарынга болгаш профэвилелдеринге делегейниң ажылчын ангызының талазындан бедик идегелдиң илерээшкини кылдыр көрүп турар бис. Делегейниң профэвилел шимчээшкининиң төөгүзүнде эң улуг болуп турар бистиң бо конгрезивис ажылчыннарның болгаш тараачыннарның делегейде бирги социалистиг күрүнезиниң найысылалынга, коммунизмни тургузуп турар чуртка, маңгыстаар ангыларны дүжүр шапкан болгаш чоннуң көөр хөөн чогу мөлчүкчү тургузугну кезээ-мөңгези-биле узуткап чок кылган, эрге-чагыргада ажылчы чоннар туруп турар чуртка, «Бүгү-ле чүвени кижиге, кижиниң чаагай чоруунга!» деп улуг принцип амыдыралының дээди хоойлузу болу берген чуртка чыылганы магалыг-дыр, эштер.

Ажылчы чоннар чурту чедиишкиннии-биле аайлап баштап, күрүнени удуртуп шыдаар, кижиниң ажыл-чорудулгазының бүгү-ле кавыларынга капитализмден артык күштүг болуп турар чаа ниитилелди тургузуп шыдаар дээрзин төөгүге бир-ле дугаарында херек кырынга чижээ-биле көргүзер хүндүлүг, ынчалза-даа нарын болгаш берге сорулга бистиң улузувустуң үлүг-хуузунга таварышкан.

Коммунистиг партията удуртурган совет ажылчын ангы, күш-ажылчы тараачыннар, улусчу интеллигенция боттарын улуг тургузукчу күш кылдыр көргүскен, чурттуң чүс-чүс чылдарда хожудаңгай турган чоруун ажып эрткен, мурнакчы экономикалыг, культуралыг болгаш эртемниг күчүлүг социалистиг күрүнени тургускан, хөй санныг дайзыннарның халдаашкынындан ону камгалап алган. Ол үеде бистиң улузувус даштыкы чурттарның ажылчыннарының, бүгү делегейниң ажылчыннарының деткимчезин болгаш изиг сагыш-сеткил каттыштырылгазын доктаамал медереп келген. Капиталистиг мөлчүгделден хосталган, бодунуң салым-чолунуң ээлери болу берген болгаш марксизм-ленинизмниң улуг тугунуң адаа-биле демисежип турар ажылчыннар болгаш тараачыннар кайы хире дээди бедиктерже көдүрлүп үнүп болурун ам бүгү делегей көрүп турар-дыр.

Чаа амыдыралдың тургузуушкунунга боттарының магалыг чедиишкиннеринге совет улус эрге ёзугаар чоргаарланып турар. Ол чедиишкиннерге чугула роль совет ниитилелдиң кол күжү—бистиң чуртувустуң ажылчын ангызынга онаажып турар. Чурттуң амыдыралында улуг черни профессионал эвилелдери ээлеп турар. Совет эрге-чагырганың чылдарының дургузунда бистиң профэвилелдеривис 30 ажыг катап өскен болгаш ам 63 миллион ажылчы чоннарны каттыштырып турар. Совет профэвилелдери кезээде-ле чаа ниитилелдиң тургузукчуларының бирги одуругларынга чоруп келген болгаш чоруп-даа турар.

Совет Эвилели бодунуң чогаадыкчы күштериниң чечектелиишкининде турар. Бистиң улузувус келир үени бүзүреддиг көрүп турар. Өндүр чаагай перспективалар бистиң мурнувуста ажыттынган. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының чоокта болган XXII съездизи эң чөптүг ниитилел—коммунизмни тургузарының тодаргай болгаш боттуг программазын хүлээп алган. Ол ниитилелдиң тугунга «кижи бүрүзү—шыдаар шаа-биле, кижи бүрүзүнге—хереглээн шаа-биле» деп лозуң бижиттинген турар. Коммунизмни тургузарының программазы тайбың болгаш социал депшилге дээш демиселдиң талазы-биле ажылчын ангының мурнунга, улус массаларның мурнунга чаа перспективаларны ажыдып турар. Ол улуг программаны бүгү 220 миллион совет улус чаңгыс эп-сеткил-биле чүүлдүгзүнүп көрген. ССРЭ-ниң ажылчы чоннары чоокку чээрби чылда коммунистиг ниитилелдиң бүгү талазы-биле сайзыраңгай, күчүлүг материал-техниктиг баазазың тургузарынга, делегейде эң бедик амыдырал-деңнелди тургузарынга бүрүн шиитпирлиг.

Бедик эчис сорулга—коммунистиг ниитилелди тургузары—улуг энергияны болгаш күш-ажылчы энтузиазмни бүгү совет кижилерге берип турар. Чаа ниитилелди тургуспушаан, бистер бүгү делегейниң ажылчы чоннарының мурнунга бодувустуң интернационалисчи хүлээлгевисти күүседип, чүгле бистиң чуртувуска эвес, харын база бистиң бүгү планетавыска бүгү улустарга Тайбың, Күш-ажыл, Хосталга, Дең эрге болгаш Аас-кежик тиилээн турарынга дузалап турар бис.

Эргим эштер! Профэвилелдериниң V Бүгү-делегей конгрези бодунуң ажылын делегейниң нарын байдалдарында эгелеп турар-дыр.

Совет Эвилелиниң, социалистиг өске-даа чурттарның өндүр чаагай чедиишкиннери, колониалисчи системаның буурап дүжүүшкүнү, ажылчын, национал-хосталгалыг болгаш демократтыг шимчээшкинниң өзүлдези делегей реакциязының калчаараашкынын болдуруп турар. Империалистер боттарының кончаазарын болгаш тергиидээшкинин камгалап алыр дээш тайбыңның болгаш депшилгениң күштериниң хөгжүлдезинге моондактаары-биле бүгү-ле чүүлдерни кылырынга белен болуп турар дээрзин амыдырал көргүзүп турар. Чогум-на харын ол сорулга-биле олар кижи төрелгетенниң мурнунга эң коргунчуг үүлгедигни—делегейниң термоядролуг дайынын белеткеп турарлар. Ындыг болза-даа кижи төрелгетенниң улуг аас-кежии чүдел дизе, ам тайбыңның күштериниң дайынның күштериинден улуг артык күчүлүүнде болур.

Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары боттарының Төрээн чуртунуң болгаш бүгү социалистиг лагерьниң экономиктиг болгаш камгалал күчүзүн быжыглаар дээш могаг-шылаг чокка ажылдаарын бүгү кижи төрелгетенниң мурнунга боттарының ыдыктыг хүлээлгези кылдыр санап турарлар. Олар ол дээш бистерниң демисежип турарывыс чепсегленииишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрери чедип алдыртыжеге чедир ону бүгү кызымаккайы-биле кылырлар. Чепсегленииишкинни дүжүрери дээш демисешпишаан, бис ийи герман күрүнелер-биле тайбың керээзин чарар болгаш аңаа үндезилээш Барыын Берлинде байдалды чогумчудар деп саналга күш-биле харылаар деп Совет Эвилелинге кыжанып турар империалистерниң кара сагыштыг бодалдарының дугайын утпайн турар бис.

Эш Н. С. Хрущевтуң айтып турары болза: «...Миллион-миллион кижилер бистиң күрүневистиң тайбыңга ынакшылдыг политиказының өскерилге чогунга ханы бүзүреддиг, Совет Эвилели агрессчи дайынны өөскүдериниң оруунга кажан-даа турбас дээрзинге бүзүреддиг. Ооң-биле кады улустар Совет Эвилелиниң камгалал күчүзүнге бүзүреп, империалистиг чаа дайынны өөскүдериниң оруунга идегелдиг моондак болур деп ону көрүп турар. Ол идегелди бадыткаары бүгү чурттарның улустарының мурнунга бистиң хүлээлгевис болур».

Шиитпирлиг болгаш каттышкан хөделиишкиннери-биле улустар империалистерни кынчыктырбас болгаш оларның кемниг планнарын үзе шаап шыдаар болгаш шыдаар-даа ужурлуг.

Амгы байдал хыдыкчы ядролуг дайынның айылынга удур, тайбың дээш демиселде чугула сорулгаларны ажылчын ангының массалыг организациялары — профэвилелдериниң мурнунга салып турар.

Профэвилелдериниң IV Бүгү-делегей конгрезиниң соонда үениң дургузунда делегейниң профэвилел шимчээшкини дыка быжыгып, өскен болгаш демиселдиң чаа дуржулгазы-биле байыттынган, бөгүн күчүлүг хөй-ниити күш болуп турар.

Ажылчын ангының демиселиниң ёзулуг түк тудукчузу профэвилелдериниң Бүгү-делегей Федерациязы болуп турар. Бүгү диптерниң миллион-миллион ажылчы чоннары империализмге болгаш колониализмге удур, тайбың дээш, ажылчын ангының социал-экономиктиг негелделери дээш, бүгү хемчег-биле бодунуң хүрээлелин сырый каттыштырары дээш туруштуг демиселчи кылдыр Бүгү-делегей Федерациязын көрүп турар.

Профэвилелдериниң хөделиишкиннериниң чаңгыс эвиниң дугайында айтырыг онза ужур-дузалыг болуп турар. Ажылчы чоннарның амыдыралчы эрге-ажыктары делегейниң ажылчын ангызының янзы-бүрү отрядтарын, профессионал эвилелдериниң акы-дуңма кады ажылдажылгазын улам сырый каттыштырарын шыңгыы негеп турар. Өске-даа хөй-хөй чурттарның профэвилелдери ышкаш совет профэвилелдер база-ла делегейниң профэвилел шимчээшкининиң быжыглаарынче чүткүп, капиталистиг болгаш колониалдыг дарлалга удур, улустарның тайбыңы болгаш найыралы дээш демисежип турар кижилерниң талазында кезээде туруп турар.

Совет профэвилелдер капиталистиг дарлалга удур, ажылчы чоннарның амыдыралчы эрге-ажыктары, демократтыг эргелери болгаш хосталгазы дээш, империализмге удур, колониализмни туюлунга чедир узуткаары дээш, бүгү делегейге тайбың дээш демиселге делегейниң профэвилел шимчээшкининиң чаңгыс эвин ангының принципиалдыг үндезининге моон соңгаар-даа быжыглаар.

Эштер! Амгы конгресс делегейниң профэвилел шимчээшкининиң дайынчы күштериниң ёзулуг бүгү делегей көрүлдези болур. Профессионал эвилелдериниң—бүгү ажылчы чоннарның ажыл-чорудулгазынга бүгү талалыг угланыышкынны конгресс бээр ужурлуг. Конгресс болгаш ооң ажылдап кылган шиитпирлери күш-ажылдың кижилериниң аас-кежии дээш демиселге ажылчын ангыны болгаш бүгү ажылчы чоннарны улам ыңай сырый каттыштырарынга бараан болур дээрзинге совет профэвилелдер бүзүреп турар.

Бодунуң мурнунда тургустунган улуг болгаш харысалгалыг сорулгаларны шиитпирлээринге долу чедиишкиннерлиг болурун профэвилелдериниң бешки Бүгү-делегей конгрезиниң киржикчилеринге Совет Эвилелиниң ажылчы чоннарының мурнундан күзээрин меңээ чөпшээреп көрүңер, эргим эштер.

Профэвилелдериниң бешки Бүгү-делегей конгрези делгерезин!

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей Федерациязы делгерезин!

Делегейниң ажылчын ангызының чаңгыс эви болгаш эп-сеткил каттыштырылгазы делгерезин!

Бүгү делегейге тайбың делгерезин!

* * *

Эш В. В. Гришинниң чугаазын улуг кичээңгей-биле дыңнаан болгаш адыш часкаашкыны каш удаа үзе кирип турган.

В. В. Гришинниң чугаазының соонда даразында айтырыгларны чугаалажып көөрү-биле хүн айтырыынга кирген:

1. ПБФ-ниң ажыл-чорудулгазы болгаш тайбың дээш, империализмге удур, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкын дээш, чепсегленииишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрери дээш, ажылчы чоннарның экономиктиг болгаш социал эргелерин камгалаары дээш демиселге профэвилел организацияларының амгы сорулгалары.
2. Колониализмни узуткаары дээш улустарның демиселинге профэвилел организацияларының ажыл-чорудулгазын болгаш эп-сеткил каттыштырылгазын күштелдирери.
3. Саң-хөө отчёду.
4. ПБФ-ниң удуртукчу органнарының соңгулдалары.

Конгресстиң ажылының шагын болгаш чурумун база хүлээп алган.

ПБФ-ниң чиңгине секретары Луи Сайян бир дугаар айтырыгның талазы-биле илеткелди кылган болгаш ону төлээлер база аалчылар чылыы-биле уткаан. (Ол илеткелдиң допчулалы даразында номерге үнер).

Эш Луи Сайянның илеткелиниң соонда конгресстиң декабрь 4-теги хуралы доозулган.

Декабрь 5-те конгресс бодунуң ажылын үргүлчүлээн.

Ядролуг чепсектиң шенелделерин соксадыр дугайында чугаалажыышкыннарга холбаштыр

Совет чазактың медеглели

Ядролуг чепсектиң шенелделерин соксадыр дугайында чугаалажыышкыннарның Женевада эгелээни-биле холбаштыр Совет чазак медегледи кылган. Ядролуг болгаш термоядролуг чепсектиң шенелделерин соксадыр дугайында айтырыгның талазы-биле Совет Эвилелиниң чаа саналдарын бүгү делегейниң улустарының төлептии-биле үнелеп көргенин ол медегледе сеткил ханышкыны-биле демдеглеп турар. Тайбыңны быжыглаарынга сонуургалдыг бүгү кижилер ядролуг чепсектиң шенелделериниң бүгү хевирлеринге төнчүнү саат чокка салырының практиктиг аргазы ол саналдарда деп чөптүү-биле көрген.

Ындыг болза-даа Совет чазактың медеглелинде айтып турарын ёзугаар алырга, АКШ ядролуг чепсектиң шенелделерин чорударын моон-даа соңгаар үргүлчүлээрин бодап турар. Англи чазак бодунуң талазындан медеглээни болза, «ядролуг шенелделерни моон соңгаар чорутпас азы ону чорударын деткивес деп хүлээлге-биле бодун шорбаштырып» шыдавас. Францияның чазаа ындыг шенелделерни чорутпас деп хүлээлгени бодунга алырынга беленин мынчага чедир илергейлевээн.

Бир эвес барыын талакы күрүнелер ядролуг чепсектиң шенелделерин ооң иштинде чер адаанга чорудар шенелделерни үргүлчүлээр апарза, Совет Эвилели бодунуң камгаланыр аргалыынга эргежок чугула деп санаан ядролуг чепсектиң ындыг шенелделерин бодунуң айыыл чок чоруун хандырар сорулга-биле чорудар ужурга таваржыр дээрзин Совет чазак быжыы-биле медеглеп турар.

Медегледе чугаалап турары болза, барыын талакы күрүнелерниң удуртукчу бөлүктеринде кадык угаан-сарыыл тиилеп үнер апаар болгаш адактың сөөлүнде барыш ядролуг шенелделерде айыылдыг ойнаашкынны соксадырынче баар орукка, Совет Эвилелиниң барыын талакы күрүнелерге саналдап турары ындыг шенелделерни хоругдаар дугайында дугуржулганы чарарының оруунга ол удуртукчу бөлүктер туруп алыр боор дээрзинге бүзүрээри күзенчиг-дир.

Чаа совет саналдарны амыдыралга боттандырар чорук делегей байдалын элээн хире-чергези-биле кадыкшыдар, бистиң хүннеривистиң кол айтырыын—чепсегленииишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрериниң айтырыын дүрген шиитпирлээринге таарымчалыг байдалдарны тургузар арганы берген турар ийик. Ынчангаш чер кырынга тайбыңны камгалап алырының болгаш быжыглаарының херээнге үнелиг салыышкын киирттинген турар ийик. (СЭТА).

АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ТАНЫЖЫП ТУРАР

СЭКП-ниң Эрзин райкому партияның XXII съездизиниң материалдарын ажылчы чонга таныштырар талазы-биле сөөлгү үеде элээн хемчеглерни ап чоруткан. Баштайгы ээлчегде съезд материалдарын массага таныштырар талазы-биле парторганизация секретарьларының, пропагандистерниң сургаалдалыг чөвүлел хуралын районга эрттирген. Ындыг сургаалдалыг хуралдарны агитаторлар-биле база чер-черге ийи удаа эрттиргилээн.

Съезд материалдарын ажылчы чонга пропагандалап таныштырар ажылга СЭКП обкомунуң чорутканы 7 кижи составтыг пропаганда бөлүү биске практиктиг улуг дузаны көргүскен. Ол бөлүктүң кежигүннери болгаш районнуң шыырак белеткелдиг пропагандистери район төвүнден эгелээш, колхозтарның төптеринге, бригадаларга, фермаларга болгаш Качык, Төре-Хөл, Нарын дээн ышкаш ырак одарларда малчыннарга чедип, эртен каш хонуктарның иштинде хөй-хөй илеткелдерни база беседаларны чорутканнар. Съезд материалдарынга хамаарыштыр район иштинге 77 лекцияларны, илеткелдерни, 120 ажыг беседаларны организастап эрттирген, оларга 6 муң чыгам ажылчы чоннар олуржуп дыңнаан.

Съезд материалдарын пропагандалаар ажылга партия райкомунуң илеткелчилер бөлүүнүң болгаш политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир ниитилелдиң район салбырының кежигүннери эштер Канзай, Долгар, Саая, Сам, Сан-Хөө болгаш өскелер-даа идепкейлиг киришкенин демдеглээр херек. Ол ышкаш тус-тус парторганизацияларның дээре агитаторлары эштер Өлзей, Шойжун, Дамба, Дөгүй-оол, Нурзат, Комбу, Эгер, Борбак-оол, Сырат, Дамчай, Төрүг-оол олар база идепкейлиг киржип, съездиниң бүгү документилерин чонга билдингири-биле таныштырып келгеннер.

Съездиниң шиитпирлерин масса чонга таныштырар талазы-биле ажылды районнуң «Коммунизмче орук» колхозта партия эге организациязы (секретары эш У. Саая) эң таарымчалыг организастап, материалдарның таныштырылгазын колхозтуң ажыл амыдыралы-биле тудуш холбаштырып келген. Ол колхозта көскү агитация база үлегерлиг-биле тургустунган. Сөөлгү үеде ол колхозтуң ажылында бар чамдык четпестерниң дүргени-биле узуткаттынып турары, колхозчуларның күш-ажылчы идепкейиниң өскени, ажыл кылбас, ниитиниң корум-чурумун үрээр ийи-чаңгыс кижилер-биле демиселдиң шыңгыырааны ынчангаш таварылга эвес.

Районнуң «Чаа орук» колхозунда массалар ортузунга партияның политкижизидилгелиг ажылы кошкак тургустувуп келгенинден арагалаар, хөй-ниитиниң чурумун үрээр чоруктар сөөлгү үеде көвүдээн турган. Ол четпестерни чайладыр болгаш масса иштинге политкижизидилгелиг ажылды съездиниң бедик негелделеринге дүүштүр эде тургузар талазы-биле ында партия эге организациязынга боттуг дуза көргүзери-биле тускай пропаганда бөлүүн СЭКП-ниң райкому ынаар чоруткан турган. Ам ында херектиң байдалы база экижип кел чыдар.

Съезд материалдарын партия болгаш комсомол чырыдыышкынының бүгү хевирлеринге ханызы-биле өөренир чорук бисте шагда-ла эгелээн. Ол талазы-биле районнуң «Кызыл сылдыс», «Коммунизмче орук» колхозтарында, СЭКП райкомунда, ортумак школада партия чырыдыышкынының бөлгүмнери эки ажылдап турар.

Ындыг болза-даа районнуң партия чырыдыышкынының системазында съезд материалдарын өөренир талазы-биле чамдык четпестерниң барын ыттавайн эртип болбас. Чижээ, «Мөрен» колхозта партия эге организациязындан партия чырыдыышкынын четпес удуртуп турары-биле ында организастаан бөлгүмнер чүгле чаңгыс удаа кичээл эрттиргилээн. Ол ышкаш район эмнелгезиниң чанында полит-бөлгүмге база элээн каш кичээлдер үзүлген. Чамдык пропагандистерниң талазындан кичээлдерге кошкак белеткенип, съездиниң чугула-чугула документилерин республиканың, районнуң болгаш тус-тус ажыл-агыйларның амыдыралы-биле холбаштырбайн турар фактылар база тургулаан.

Съезд материалдарының чонга таныштырылгазы болгаш оларны партия чырыдыышкынынга хандыр өөренир чорук, ажылчы чоннуң политиктиг идепкейин болгаш күш-ажылчы көдүрлүүшкүнүн улам бедик деңнелге чедирген турар ужурлуг.

Т. БЕГЗИ,
СЭКП Эрзин райкомунуң организас килдизиниң эргелекчизи.

КОММУНИСТИГ КҮШ-АЖЫЛДЫЫ ДЭЭШ

Улуг-Хем районнуң Жданов аттыг колхозунуң сүт-бараан фермазының коллективи коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп ат дээш бо чылдың март айдан бээр демисежип келген. Ында ферманың саанчылары, кадарчылары, бызаа ажаакчылары болгаш өске-даа ажылдакчылары киржип турар. Бригаданың кежигүннери боттарының удуртукчузунга комсомолчу саанчы Терек-оол Тамараны соңгуп алган.

— Бистиң чуртувуска коммунизм тургузарының улуг Программазын хүлээп алган үеде ол бедик ат дээш демисежири бистиң ферманың ажылдакчыларынга улуг аас-кежик — деп, комсомолчу кыс чугаалап турар.

Ук ферманың учётчиги Кыргыс Сувановна Чорбаа бо чылын сүт бүдүрериниң талазы-биле ферманың чедиишкиннерин мынчаар чугаалаан:

— Ноябрь 1-ге чедир ферма ниитизи-биле 143 тонна сүттү саап алган, а чыл планын ноябрь 20-де күүсеткен бис. Фермада бир саар инектен ортумаа-биле 1000 литр сүт сагдынган. Бо фермага ындыг көргүзүг мурнунда черле турбаан. Маңаа мээң учётчиктеп ажылдап эгелээн чылым—1955 чылда бир инекке онаалтыр 300-ле литр сүттү саап турганын айтырга четчир. Коммунистиг күш-ажыл бригадазы деп бедик ат дээш демисел коллективтиң бот-идепкейин көдүрген.

Ферманың мурнакчы саанчызы, область Совединиң депутады Кыргыс Доклактың чугаалааны:

—Бистиң фермада мээң-биле 12 саанчы бар. Оларның менден өскези шупту 2 чыл хире ажылдап турар аныяк саанчылар чүве. Олар шупту чаңгыс кижи ышкаш найыралдыг, күш-ажылга ынак, хуузунда чуртталгазынга үлегерлиг. М. Анайбан, Т. Терек-оол, Бөк-кыс, олар саар инек бүрүзүнден 1200—1400 литр сүттү саап алганнар.

Сүт саалдазының көвүдээниниң кол үндезиннери болза: бо чылдың чайынында ферма эки оъттуг сериин чайлагга — Өдең-Шөлге чайлаазынында, инектерни ол үеде кадарчылар К. Эңге-Маадыр, К. Чыртак-оол олар эки одарладып турганында. Ам бо кышкы үеде саанчылар саар инектерни бөдүүн болгаш концентраттыг чемнер-биле чедиштир чемгерип турар. Бистиң коллективтиң кежигүннериниң амыдырал-чуртталгазынга таарымчалыг байдалды колхоз баштаар чери тургускан.

— Бедик ат дээш демисежип турар коллективтиң кежигүннери чүгле күш-ажыл-биле кызыгаарлаттынмайн, боттарының эртем-билиглерин бедидери дээш база кызымаккай демисежип турар. Ферманың 16 ажылдакчылары зооветеринарлыг бөлгүмде неделяда бир катап кичээлдеп турар. Ук бөлгүмнү мал эмчизи эш Н. Седен-Хуурак биле ийилээ удуртуп турар бис. Кичээлдер үзер, оон озалдаар чоруктар чок болуп, ук бөлгүмге кежигүн бүрүзүнүң сонуургалы өзүп турар—деп колхозтуң зоотехниги Т. Уйнук-оол чугаалап турар.

Ол коллектив чүгле бодунуң фермазының планнары, хүлээлгелери болгаш ажыл-амыдыралы-биле кызыгаарлаттынмайн, бүгү колхозтуң амыдыралы-биле, ооң сонуургалы-биле чурттап турары дыка өөрүнчүг болуп турар. Өдең-Шөлге чайлаанга турган саанчылар ажылындан хостуг шактарда 1000 хураганны кыргыжып берген. Ол ышкаш сиген, силос белеткелиңге, картофель ажаап алыышкынынга идепкейлиг киришкеннер.

М. КАВАА-САРЫГ.

ОТЧЁДУН ДЫҢНААН

Чоокта чаа хереглекчилер эвилелиниң республика ниитилелинде профэвилел месткомунуң отчёт соңгулдалыг хуралы болуп эрткен. Ук хуралга местком даргазы эш Житов отчёт кылгаш, коллективтиң ажылында чамдык чедиишкиннерни демдеглээн. Ылаңгыя он айларның бараан саарылгазының планы 101 хуу күүсеттинген.

Отчёттуг үениң дургузунда профэвилел комитеди коллектив иштинге организастыг болгаш культура-массалыг чамдык ажылдарны чорудуп келгенин илеткелчи база чугаалаан. Чыл дургузунда месткомнуң хуралы 8 катап, профэвилел кежигүннериниң ниити хуралы 6 катап болган.

Ооң-биле чергелештир отчёт соңгулдалыг хурал месткомнуң ажыл-чорудулгазында элээн хөй четпестерниң барын база илереткен. Ажылчын албан-хаакчыларның массалыг организациязы болур местком хереглекчилер ниитилелиниң удуртулгазынга эки дузалажып, коллективтиң кежигүннерин садыг болгаш хөй-ниити чемненилгезиниң ажылын экижидеринче сырый мобилизастап келген болза, кооперация системазында өре-самчыгдалдарның түңү эвээш болур турган, а оларның түңү херек кырында 400 муң рубльге чедир өскен болуп турар.

Местком чуртталга тудугларынче, ажылдакчыларның бажың-балгадын кышка удур септеп чылыглаарынче база кандыг-даа кичээнгей салбаан.

Коллективте күш-культура, спорт херээнге ынак аныяк өскеннер эвээш эвес, а спорт херекселдери садып алыр акша-хөреңги бээр дугайында олар месткомдан хөй удаа дилеп келген. Местком ол чөптүг негелдени мынчага хандырбаан, а ол хирезинде спорт херекселдери садары-биле берген 100 рубль ам-даа чарыгдаттынмааның комсомол комитединиң секретары эш Сагажы бодунуң саналынга илереткен.

Чүве чугаалаан бүгү эштерниң шүгүмчүлелдиг саналдарынга үндезилеп коллективте профэвилел организациязының бүгү ажыл-чорудулгазын партияның амгы бедик негелделеринге дүүштүр эде тургузарынче угланган чугула шиитпирни хурал хүлээп алган.

И. ТОРЖУ.

Партияның XXII съездизинге хүлээп алдынган СЭКП-ниң чаа Программазында чугаалап турары болза: «капитал салыышкыннарының ажыктыын бедидер чорукту, капитал ажылдарының эң ажыктыг болгаш камналгалыг угланыышкыннарын шилип алырын, капитал салыышкыннарының чарыгдаттынган рубль бүрүзүнге продукцияның эң улуг немей өзүлдезин хандырарын, ол салыышкыннарны дуглаарының хуусааларын кызырар чорукту партия бирги чергениң ужур-дузалыг кылдыр көрүп турар».

Программаның ол чүүлүн удуртулга болдургаш, Пермиң «Камкабель» заводунуң хөй муң кижилиг коллективи капитал салыышкыннарны дуглаарының хуусааларын кызырар, чарыгдаттынган рубль бүрүзүнге онааштыр продукцияның улуг немей өзүлдезин хандырар дээш социалистиг чарышты калбартып турар. Боттарының арга-курлавырларын чугаалажып көргеш, ооң ажылчыннары болгаш тускай мергежилдиг кадрлары 1963 чылдың сөөлгү кварталында заводтуң күчүзүн чеди чыл планының сөөлгү чылында көрдүнген деңнелге чедир бедидерин хүлээнгеннер, азы 1962 чылда-ла 110 киловольт электри энергиязы дамчыдар бедик вольтулуг кабельдиң бүдүрүлгезин шиңгээдир, а 1963 чылда — 220—500 киловольт энергия дамчыдар кабельдиң бүдүрүлгезин шиңгээдирин олар хүлээнгеннер.

Уралдың кабельчилериниң аазаан сөзү ажыл-иши-биле дүгжүп турар. Ол бүдүрүлгеде 85 муң дөрбелчин метр бүдүрүлге шөлдери хуусаа бетинде ажыглалга кииртинген.

ЧУРУКТА: кабель бүдүрүлгезиниң цегинде.
СЭТА-ның фотохрониказы.

АНЫЯК ХОЙЖУ

Комсомолчу Борис Куулар эң баштай Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң (Ам «Чыраа-Бажы» совхозтуң) бызаа ажаакчызынга ажылдап кирген. Ол 125 бызааларны 2 чыл дургузунда азырап өстүргеш, колхозунга хүлээдип берген.

Бористиң кадайы Ондар Чечекмаа база-ла мал ажаажып турар. — Солуннарда бижип турарындан көөрге нарын дүктүг хой ажылын сайзырадырынче сагыш салдынып турар боор-дур, совхозтуң хойжузунга ажылдап көрзүвүссе кандыгыл — деп, ол санал киирерге Куулар ону хүлээп алган.

Демги дөрт чүс хураганнар 1961 чылда барык-ла улуг хойлар кылдыр өзе берген, олар шупту менди. Аныяк хойжу 400 хойдан 440 хураганнарны, хой бүрүзүнден 3 кг дүктү алган. Ооң ажаап турар хойлары шупту нарын дүктүг.

Хойжу өг-бүле бодунуң күжү-биле 10 тонна сигенни белеткээш кыштаанда сөөртүп алган. Кажаалар чылыг, ооң адаан Борис болгаш Ондар үргүлчү арыглап аштап турар. Хойжу келир чылын чүс хойдан-на 120 хураганны алыр аргалыг болуп турар. ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйының чедиишкиннериниң делгелгезинге ол бо чылын чораан кончуг чугула болгаш кайгамчык чедиишкиннерни, дуржулгаларны кичээнгейлиг көрүп, санажып алган.

К. БОРА-КӨЖЕ.

ХОЙЖУ БРИГАДАЛАР

Механизастаттынган бот-орулга-чарылгалыг хойжу бригадалар Чөөн-Хемчик районнуң колхозтарында болгаш «Чыраа-Бажы» совхозта тургустунган. Ол бригадаларның организас ажыл-агыйын быжыглаары, төп турлагларын шилип тургузары чугула негеттинип турар.

«Октябрь 30 чылы», «Искра» колхозтарда эштер Лопсанчап, Мажаа, Балган, «Чыраа-Бажы» совхозта эштер Сагбалдай, Седен олар бригадирлээн хойжу бригадалар ажыл-агыйын эки организастап турарлар. Бригадаларның чылдың бүгү-ле үелеринде ажыглаар одарлары, турлаа болур черлери шилиттинген. Часкы үеде мал ооладыр болгаш хураган доруктурар кажааларны, чуртталга бажыңнарын, кызыл булуңнарны бригадаларның төптеринде туткулаан болгаш тудуп турар. Бригадаларның составынга дуржулгалыг хойжуларны, механизаторларны киирген. Оларга тракторларны, көдээ ажыл-агыйының машиналарын болгаш өске-даа чепсек-херекселдерни быжыглаан. Ол бригадалар ам үеде мал кыштагладыышкынынга хынамчалыг белеткенген. «Чыраа-Бажы» совхозтуң бригадалары кыштагларында эрги кажааларны алгыдарын, чаа кажааларны тударын доозуп, мал чемнерин кыштагларже чөөкшуладырын үргүлчүлеп турар. «Октябрь 30 чылы» колхозтуң хойжу бригадазы Дүвүрениниң шаттарында кыштагларын бүрүн септээш, 6 кодан хойларын кыштаглаткан. «Искра» колхозтуң хойжу бригадалары кыштаглаашкынга база-ла багай эвес белеткенген.

«СЭКП-ниң XXII съездизи» колхозка хойжу бригада бо чылдың июльда организастаттынган. Кыштаглаашкынга бригада база эки белеткенген. Чаа кажаалар тутпазажок, дөрт кыштагларда эрги кажааларны септээш, малчыннар хойларын кыштаглаткан. Бригаданың хойжуларының күжү-биле 91 тонна сиген белеткеттинген. Ол сигенни ам кыштагларже сөөртүп турар. Үш кыштагларда чуртталга бажыңнарын чурттаарынга таарымчалыг кылдыр септээн.

Моон-биле кады бригаданың организастыг тургузуун экижидеринче колхоз баштаар чериниң кошкак сагыш салып турарындан үш ай ажыг үениң дургузунда бригаданың төвүн каяа тургузары шиитпирлеттинмээн.

Бригаданың бригадири эш Күнгүруктуң чугаалап турары:

— Бригаданың төвүн Харагаңга тударын баштаар чер (эш Ревнюк) бодап турар. Анаа кажааларны, чуртталга тудугларын кажан тудуп эгелээр чүве ийик. Ам тудуг ыяжы безин белеткеттинмээн болгай. Сөөлгү үеде бо дугайында баштаар черде чугаа безин чорбайн турар. «Искра» колхозтуң бистиң-биле кожа Чоодарда хойжу бригадазының төвүн көргеш, кижи шыдап-ла адааргай бээр-дир.

Эш Күнгүруктуң бо чугаазы кончуг шын. Безин бригадирниң бодунуң кыштаанда чуртталга бажыңы чок. Оон болгаш дузалакчы кадарчы эш Очурнуң өг-бүлези өглерде чурттап, ноябрь этезинге чедир өглерин чылыглап алыр кидис сураглаттынып турган.

Хойну тарып боозадыр ажыл анаа организас чок чоруттунганындан бүгү төрүүр хойнуң чүгле 40 ажыг хуузун тарып боозадылгага киирген. Артканын кошкарлар-биле сула эдержилгеге киирген деп санап турар.

«Большевик» колхозта эш Ондар оолга удуртурган, аныяк малчыннар составтыг бригада ажылдап турза-даа, ооң төвү, ажыглаар одарлары каяа болуру тодаргай шиитпирлеттинмээн. «Сүт-Хөл» совхозта хойжу бригадалар тургустунмаан. Ындыг бригадаларны тургузарының белеткели безин эгелевээн.

Көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязы мал ажылын хөгжүдүп, ооң продуктулуун бедидеринге колхозтарга, совхозтарга үлегер-дуржулганы көргүзер, практиктиг дузаны чедирер хүлээлгелиг. Станцияның удуртукчузу турган, ам оон экспериментальдыг ажыл-агый чериниң эргелекчизи эш Сонам болгаш ында өске-даа тускай эртемниглер хойжу бригадаларның мал ажылын хөгжүдеринге улуг рольдуун үнелеп көрбейн турарлар. Районда тургустунуп турар хойжу бригадаларга практиктиг дуза чедирер хамаан чок, станцияның бодунда ындыг бригадалар безин тургустунмаан.

Хойжу бригадаларның ажылын экижидеринче СЭКП райкому болгаш райкүүском база-ла шиитпирлиг хемчеглер албайн турар. Хой ажылының мурнакчы дуржулгазын малчыннар ортузунга пропагандалаар талазы-биле СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизинден эгелээш партия эге организацияларынга, парткомнарга чедир ам-даа кошкак ажылдап турар.

М. СЕВЕН.

СЭКП-НИҢ XXII СЪЕЗДИЗИ ИЙИ-ЧАҢГЫС КИЖИГЕ ЧҮДҮҮР ЧОРУКТУҢ УРЖУКТАРЫН УЗУТКААНЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА

Бистиң бүгү чуртувус XXII съездиниң төөгүлүг шиитпирлериниң, СЭКП-ниң чаа Программазының улуг сорук кирипкчи салдары-биле чурттап база ажылдап турар. Бо документилерде совет улустуң шылгараңгай тиилелгелериниң түңнелдерин үндүрген, коммунистиг ниитилелди тургузарының өндүр улуг планын калбартып көргүскен. Бүгү чурттарның ак-сеткилдиг кижилери амгы үениң бүгү-ле эң чугула айтырыгларынга: тайбынның болгаш дайынның, хосталганың болгаш социализмниң күштериниң империализмге болгаш колониализмге удур демиселиниң, капиталдың чурттарында революстуг ангы тулчуушкуннарының, кижи төрелгетенниң депшилгезиниң оруктарының, улустарның чырыткылыг келир үезиниң айтырыгларынга ханы болгаш эртемге үндезилеттинген харыыларны СЭКП-ниң Программазындан тып ап турар. Партияның чаа Программазы, съездиниң шиитпирлери даштыкыда миллион-миллион кижилерниң улуг сонуургалын болдурган.

XX съездиниң ленинчи угланыышкыны бүрүнү-биле тиилээн деп XXII съезд демдеглээн. Ол угланыышкын болза амыдыралга холбаштыр, улустуң чаагай чоруунуң дугайында сагыш човаашкынындан тывылган революсчу чогаадыкчы чорук-биле синниккен. Ол бүгү совет улустуң херээ апарган. Ол угланыышкынның тулуш кезии, XX съездиниң сөөлүнде партияның ажыл-чорудулгазының эң чугула талазы болза партийжи амыдыралдың ленинчи нормаларын болгаш партияның база күрүнениң бүгү звеноларынга коллективтиг удуртулганың принциптерин катап тургусканы болгаш улам ыңай хөгжүткени болган.

XX съездиниң ленинчи угланыышкынын боттандырбышаан, партия болгаш совет улус экономиканы, эртемни болгаш культураны көдүреринге, улустуң чаагай байдалын бедидеринге, партийжи болгаш совет демократияны хөгжүдеринге улуг чедиишкиннерни чедип алган. Совет чурт улуг ажылдарның бүгү фронтуларының талазы-биле коммунистиг ниитилелди калбаа-биле тургузарының үезинде кирген. Совет Эвилелиниң делегейде ат-алдары, тайбын, депшилге, улустарның найыралы дээш демиселчи болуп турар ооң авторитеди улам-на бедээн. И. В. Сталинга чүдүүр чорукту партияның, ооң Төп Комитединиң ажык болгаш дидим буруу шапканы коммунизм тургузуушкунунга аажок улуг ужур-дузалыг болган. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукту узутканы болгаш ооң уржуктарын ажып эрткени улус массаларның инициативазының, политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейиниң көстүп көрбээн өзүүшкүнүнге орукту ажыткан. Марксичи-ленинчи теорияны чогаадыкчы ёзу-биле хөгжүдеринге таарымчалыг бүгү байдалдар тургустунган. Ооң чайынналчак илерээшкини болза XXII съездиниң хүлээп алганы СЭКП-ниң чаа Программазы — коммунистиг ниитилелди тургузарының программазы болур. Ленинчи партияның Программазы бүгү совет улустуң изиг деткимчезин алган. Ону бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузалыг политиктиг болгаш теориктиг документ кылдыр, амгы үениң коммунистиг манифестизи кылдыр делегейниң коммунистиг шимчээшкини чүүлдүгзүнүп хүлээп алган.

Коммунизм тургузуушкунунда база тайбынны быжыглаары дээш, янзы-бүрү социал тургузуглуг күрүнелерниң тайбың кожа-хелбээ дугуннаашкыны дээш демиселге Совет Эвилелиниң чедиишкиннери партияның бодунуң бүгү ажыл-чорудулгазында быжыг болгаш чайгылыш чок чорудуп турары ленинчи политиказының ачызында чедип алдынган. Партия, ооң ленинчи Төп Комитеди XX съездиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, партияның ленинчи угланыышкынынга удурланып, ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң үезинде тургустунган корум-чурумдан болгаш методтардан халбактанып турган Молотовтуң, Кагановичтиниң, Маленковтуң болгаш өске-даа фракционерлерниң партияга удур бөлүүн сойгалап илереткен болгаш идея талазы-биле чылча шапкан. Бо демиселге партия улам-на сырый каттышкан, массалар-биле бодунуң харылзааларын быжыглаан.

XX съездиниң шиитпирлери чүгле Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга эвес, харын бүгү делегейниң коммунистиг шимчээшкининге аажок улуг ужур-дузалыг болган. 1957 болгаш 1960 чылдарда болгулаан коммунистиг болгаш ажылчын партияларның төлээлекчилериниң Чөвүлел хуралдарының документилеринде айтып турарын ёзугаар алырга, XX съездиниң шиитпирлери делегейниң коммунистиг шимчээшкининде чаа үе-чадага эгени салган, марксизм-ленинизмге үндезилээш ооң улам ыңай хөгжүүрүнге идиг болган.

Партийжи болгаш күрүне амыдыралының ленинчи нормаларын, коллективтиг удуртулганың принциптерин улам ыңай хөгжүдеринче база марксизм-ленинизмге таарышпас, социалистиг тургузугнуң алыс бүдүжүнге дүүшпес ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң уржуктарын бүрүн узуткаарынче угланган XX съездиниң шугумун СЭКП-ниң XXII съездизи уламчылаан.

Чамдык кижилер: шиитпирин бүгү партия болгаш бүгү улустуң деткээни XX съездиге буруу шаап көрген ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң дугайында айтырыгже партия бодунуң XXII съездизинге чүге катап ээп келгенил? деп айтырып турар.

XX съезд ийи-чаңгыс кижилерге чүдүүр чорукту бүрүнү-биле ажып эртерин, партия, күрүне болгаш идеология ажылының бүгү адырларында ооң уржуктарын узуткаарын, Владимир Ильич Лениниң ажылдап кылганы партийжи амыдыралдың нормаларын болгаш удуртулганың коллективтиг чоруунуң принцивин хажык чокка чорударын хандырар шак ындыг хемчеглерни боттандырарын Төп Комитетке даасканы билдингир болгай.

Ынчангаш Төп Комитет XX съездиден бээр үениң дургузунда бодунуң ажыл-чорудулгазының дугайында XXII съездиге отчёдун берип тура ийи-чаңгыс кижилерге чүдүүр чоруктуң хоралыг уржуктарын узуткаарының талазы-биле, партияның иштики демократиязын ленинизмниң утка-шынарынга дүүштүр хөгжүдериниң талазы-биле, революстуг хоойлулуг чорукту катап тургузарының болгаш совет демократияны хөгжүдериниң талазы-биле партияның чоруткан аажок улуг ажылдың дугайын дыңнаткан. XX съездиниң шиитпирлерин боттандырары партияны болгаш чуртту ленинчи оруктан чайладырын оралдажып турган ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң кедергей талалакчылары фракционерлерниң партияга удур бөлүү-биле политиктиг чидиг демиселдиң байдалынга болуп турганын билир херек.

Сталинга чүдүүр чоруктуң үезинде Молотовтуң, Кагановичтиниң, Маленковтуң дорт болгаш идепкейлиг киржилгези-биле хөй-хөй партия, совет, шериг болгаш комсомол ажылдакчыларын шаажылаан турганын, Россия Федерациязының дыка хөй областарынга болгаш крайларынга, Украинага, Белоруссияга, Грузияга, Армениядга, Ленинградка дүрүм чок массалыг репрессияларны чорудуп турганының дугайында фактыларны съездиниң делегаттары боттарының саналдарынга көргүскен. Бо бүгүнүң дугайын съездиге чугаалаар ужурлуг турган болгаш чугаалаан-даа.

Частырыгларны дидим болгаш ажыы-биле илередир, олардан өөренир, оларны эдер болгаш чайладыр хемчеглерни ажылдап кылыр деп ленинчи чагыгларны барымдаалавышаан, партия, ооң Төп Комитеди ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң уржуктарын бүрүнү-биле узуткаар дээш, келир үеде ындыг частырыгларның болгаш хажыдыышкыннарның катап болдуна бээриниң кандыг-даа аргазын чок кылыр дээш бүгү чүвени кылганнар.

Партия болза ленинчи өөредигни удуртулга болдурбушаан, ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң үезинде турган бүгү-ле хажыдыышкыннардан бүрүнү-биле арыгланыр, ийи-чаңгыс кижилерге чүдүүр чорук-биле холбашкан частырыгларны катап болдурбазының идегелдиг магадылалын хандырар сорулгаларны салган. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң үезиниң частырыглыг арга-методтарын партияның иштинге кажан-даа ээп келбес кылдыр, мөңгези-биле чок кылганын XXII съезд тодаргай көргүскен. Удуртулганың ленинчи принциптерин, партияның болгаш күрүнениң амыдыралында демократтыг үндезиннерни шыңгыы сагыыр болгаш улам ыңай хөгжүдер сорулгалыг хемчеглерниң системазы съездиниң шиитпирлеринде, СЭКП-ниң Программазында чогаадып кылдынган. Коммунизм тургузуушкунунуң сорулгаларын боттандырбышаан, партия бодунуң организастыг, политиктиг болгаш идеологтуг ажылының бүгү адырларында коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларын чедиишкинниг күүседирин хандырып турар хемчеглерни төлевилеп база боттандырып турар. Съездиниң шиитпирлери коммунистиг ниитилелди тургузарының оруктарын болгаш аргаларын айтып, бурунгаар чорууурунче кыйгырып турар. Ол шиитпирлер тайбын дээш, бүгү чурттарның аразында кады ажылдажылга дээш бүгү акы-дунма партияларның чедиишкинниг демиселинге эң-не таарымчалыг байдалдарны тургузуп турар.

XXII съездиниң бүгү ажылы, эш Н. С. Хрущевтуң илеткелдери, партияның чаа Программазы коммунизмниң тиилелгези дээш демиселге партияны болгаш улусту чепсеглеп, тайбың тургузукчу күш-ажылче кыйгырып турар. Бо документилерде коммунистиг тургузуушкуннуң дугайында, совет кижилерниң амыдыралын экижидериниң дугайында, оларны коммунистиг идеяларның ёзузунга, интернационализмниң болгаш улустар аразынга найыралдың ёзузунга кижизидериниң дугайында партияның сагыш салыышкыны сиңниккен. Съезд партияның болгаш улустуң чаңгыс эвиниң улам ыңай быжыкканының, марксизм-ленинизмниң идеяларының тиилелгезиниң чайынналчак илерээшкини болган.

Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң үезиниң частырыгларын болгаш хажыдыышкыннарын XX болгаш XXII съездилерге бүгү тала-биле принципиалдыг шүгүмчүлээни ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорук бистиң марксичи-ленинчи партиявыска, ёзулуг улусчу демократизмге үндезилеттинген совет социалистиг тургузугнуң алыс бүдүжүнге ханызы-биле таарышпас дээрзин бүзүреддиг көргүскен. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукту партияның, бүгү совет улустуң бо хире шиитпирлиг-биле чок кылганы болза бистиң ниитилел тургузуувуста ийи-чаңгыс кижилерге чүдүүр чоруктуң кандыг-даа үндезиннери чок болгаш туруп шыдавас-даа дээрзин тодаргай көргүзүп турар.

Партияның болгаш Совет күрүнениң тывылганындан эгелээш-ле Владимир Ильич Ленин партийжи болгаш совет демократияны калбартырының шугумун быжыы-биле чорудуп турган. Ленин совет тургузугнуң ёзулуг дайзыннары-биле демиселге эптеш чок болгаш партияның база күрүнениң кадрларынга кичээнгейлиг болгаш камныг чораан. Ол коммунистерге болгаш партия кежигүнү эвес калбак массаларынга бээзээде даянып чораан. Партийжи амыдыралдың ленинчи нормалары чүгле сөөлзүреди, ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң байдалында, каржызы-биле хажыттынган. Сталин, ленинчи чагыгларны үрээш, коллективтиг удуртулганың принциптерин каржызы-биле үреп эгелээн. Бистиң чуртувуска социализм тургузар дээш демиселдиң, партияның дайзыннары-биле, ленинчи угланыышкындан чайгылыышкыннарга удур кадыг-дошкун демиселдиң чылдарында партия Сталинга улуг бүзүрелди көргүскен. Сталин ол бүзүрелди буруу ажыглаан болгаш эрге-чагырганы шын эвес ажыглап турар апарган. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң тывылганы болгаш нептерээни-биле Сталин партияда болгаш күрүнеде удуртулгага коллективтиг чоруктуң дугайында ленинчи чагыгларны үрээриниң оруу-биле улам ыңай ханылаан. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукту шүгүмчүлеп, ооң уржуктарын узуткааш, партия ленинчи принциптерни шүдүргү болгаш хажык чокка катап тургузуп база хөгжүдүп келген, бүгү улустуң чогаадыкчы күштеринге делгем орукту ажыткан.

Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукка удур бистиң партиявыстың демиселиниң шын утказын каржызы-биле хажыдарын оралдажып турар империализмниң идеологтары СЭКП-де «кризис» дугайында алгыржып турар болгаш шоодунчуг байдалга чайлаш чок-ла таваржып турарлар. Олар кижилерниң арын-нарында өөрүшкүнү болгаш аас-кежикти көргеш, ундаралдың маанайын химиреңиринче карак-кулак чок кирипкен ындыг «маадыр» ышкаш кылдыр сагындырып турар. Ындыг сарыыл чок «маадырны» кам-хайыра чок эттеп турган болгай. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукту буруу шапканынга холбаштыр, «коммунизмниң кризизиниң» дугайында шуугаашкынны база ка-

> „Коммунизмче шилчилге болза кижилерни күш-даа, угаан-даа ажылын кылып, хөй-ниити болгаш күрүне амыдыралының, эртемниң болгаш культураның янзы-бүрү талаларынга идепкейлиг ажыл-чорудулганы кылып шыдаар коммунистиг медерелдиг болгаш бедик эртем-билиглиг кылдыр кижизидерин болгаш белеткээрин айтып турар“.
>
> **Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Программазындан.**

Мурнакчы дуржулганың башкызы

Коңга эдипкен. Делгем, чырык класске арыг-силиг кеттинген өөреникчилер кирип келгилээш, боттарының олуттарын ээлепкен. Арифметика кичээлинге херегленнер чүүлдерни баш удур белеткеп алган, чурумнуг, ыыт чок олурганнар.

Ортумак сынныг, хүлүмзүрээн ээлдек шырайлыг херээжен башкы класске кирип кээрге, олурган өөреникчилер чаңгыс кижи дег туруп мендилээннер. Башкы класты эргип көргеш, чаңгыс-даа минута эрттирбейн, бүгү класска:

— Эрткен кичээлде силерге берген онаалганы хыналыңар—деп, башкызының кичээлди эгелээрин четтикпейн манап олурган өөреникчилерге чугаалаан.

Тоора-Хем ортумак школазының 4-кү клазынга арифметика кичээли ынчаар эгелээн. Онаалга хыналдазы эрткенде, аас-биле санаашкынче кирипкеннер. Аас-биле санаашкын үезинде башкының берген чижек бүрүзүн өөреникчилер дүрген болгаш шын харыылап турганнар. Каш-ла минуталарның иштинде хөй оранныг саннарны үлээрин, көвүдедирин, кадарын болгаш казырын база аттыг саннарны үүрмектеп шилчидерин, кадарын болгаш казырын бодап четтигипкеннер.

Өөреникчилерниң чижектерин, бодалгаларын саат чок шын, тодаргай харыылааныңдан алгаш көөрге, бо класстың башкызы саннарны методика ёзугаар аас-биле бодаарын өөреникчилерге эки тайылбырлап, ол эртемге бедик түңнелди чедип ап турары илдең.

Аас-биле санаашкын ынчаар дооступ турган. Ам аттыг саннарга хамаарышкан дүрүмнерни өөреникчилерниң канчаар билгенин башкы хынаан. Олар бердинген дүрүмнерни харыылаарда самбырага чижектер-биле холбаштырып тургаш база-ла шын көргүскеннер.

Ол-ла бүгү айтырыгларның дараазында бодалга бодаарынче кирипкен. Чүвениң шимчээшкининиң дугайында бодалганың сөзүн уруглар номчуп доозупкан. Элээн каш уруглар холдарын көдүрүп келди. Бодалганы кандыг арга-биле, канчаар бодаары оларга билдингир болган. Самбырага ук бодалганы бижип, сайгарып, тайылбырлап эгелээн: схемага чуруп тургаш, шупту өөреникчилер хары удаа ажылдап, сайгарган.

Бо аразында кичээлге чаңгыс минута-даа халас эртпээн, үзүктелиишкин болбаан, өөреникчилерден кым-даа чурум үреп, башкызының сагындырыг албаан. Ол чүл дээрге кичээлдиң планын башкының тодаргай хуваап тургусканы болур. Кичээл ынчаар организастыг болгаш чедиишкинниг эрткен. Бо башкының өске-даа кичээлдери база-ла ындыг түңнелдерни берип турарын чаңгыс-ла бо арифметика кичээли херечилеп турар.

Класстың ханаларында Тожу районнуң девискээринде черлик аң-араатаннарның болгаш азырал амытаннарның чуруктары, өөредилгениң көргүзүг материалдары, янзы-бүрү чуруктар астынган. Ол ышкаш шаг-үениң календарын кылып алган, ону хүннүң-не класстың өөреникчилери демдеглеп, өөренип турарлар.

Районга эге класс башкыларының методиктиг каттыжыышкыны болуп эрткен. Аңаа мурнакчы дуржулганың башкызы деп атты Тоора-Хем ортумак школазының 4-кү клазының башкызы Людмила Константиновна Дожувайта тывыскан. Ол Горький областынга башкы училищезин дооскаш, бистиң Тывага чедип келирге, ону Тываның каас-чараш чурумалдыг, ажык-байлактыг районуу — Тожунуң Тоора-Хем ортумак школазының эге класстарының башкызынга ажылдаары-биле чоруткан. Оон бээр 8 чылдар эрткен. Аныяк башкыга баштайгы үелерде бергелер турган. Аңаа даандырган класстарның өөреникчилериниң билии кошкак болган. Орай кежээге чедир кичээлдиң планын белеткеп тургаш, даартазында кичээлди эртирерге-даа аңаа идегел чок ышкаш сагындырар турган. Шынавыла чаа келген аныяк башкыга кандыг бергелер турбаан дээр. Ылангыя кошкак өөреникчилер-биле канчаар ажылдаары аңаа эң-не берге турган.

Ынчалза-даа Людмила Константиновна бодунуң кады ажылдап турганы дуржулгалыг башкылардан арга-сүмени ап, бодунуң четпестерин чоорту эдип-чазап тургаш, бодунга таварышкан бергелерни шыдажып эрткен. Ооң-биле черге-лештир башкы ажылының методиктиг литературазын хүн бүрү номчуп турган. Чыл келген тудум-на ооң башкы ажылының мергежили бедип, дуржулгалыг башкылар-биле деңнежи берген.

С. ДҮКЕЖЕК,
башкылар билии бедидер институттуң эге класстарының кабинет эргелекчизи.

Республиканың школаларының амыдыралындан

«Коммунизм болгаш бистиң уругларывыс»

«Коммунизм болгаш бистиң уругларывыс» деп темага Кызыл хоорайның школаларында өөреникчилерниң ада-иелериниң конференциязы болуп эрткен. Бо дугайында илеткелди Кызылда күрүнениң педагогика институдунуң башкызы эш Г. Бажутина кылган.

Улус өөредилгезиниң системазы болза, өзүп олурар салгакчыларны өөредирин болгаш кижизидерин амыдырал-биле, бүдүрүлгеде күш-ажыл-биле холбаштырар, өзүп турар салгакчыларның өөредилгезиниң болгаш кижизидилгезиниң бедик деңнелин хандырар байдалдарны тургузар дугайында СЭКП-ниң Программазында айытканының улуг ужур-дузазын илеткелчи онзалап айыткан. Аныяк салгакчыларның коммунистиг кижизидилгезиниң талазы-биле партияның салып турар улуг сорулгаларын күүседир дээш, хоорайның школаларының башкылар коллективтери, ада-иелер көскү ажылдарны чорудуп турар апарган. Өөредилге чылының бирги улдунунда өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарга эң эки түңнелдерни № 5 школа чедип алган. Школа өөредилге программазын 96 хуу күүседип, өөредилгениң амыдырал-биле харылзаазын улам-на экижидип, школаның башкылары ада-иелерге болгаш өөреникчилерге СЭКП-ниң XXII съездизиниң шиитпирлерин болгаш документилерин таныштырып турарлар. № 6, 8, 10 школаларда өөредилгениң шынары эки болган, ылангыя, күш-ажыл кичээлдерин бедик деңнелдиг эртирип турар. № 3 школаның башкызы, РСФСР-ниң школаларының алдарлыг башкызы эш М. Башкирцева башкылап турары 2-ги клазынга чүс хуу өөредилгени чедип алган.

Эш Бажутина бодунуң илеткелинге уругларының өөредилгезинче кичээнгей салбас, оларга бодунуң хуу үлегерин көргүспес ындыг ада-иелерни шүгүмчүлекчи ёзу-биле илереткен. № 3 школада Безызвестных үш уругларның авазы, ынчалза-даа оларны төлептиг аажы-чаңга кижизидериниң улуу, ол боду арагалап, совет өг-бүлениң чурумун каржызы-биле үреп турар. Ындыг ада-иелерниң дугайында айтырыгларны школаларда ада-иелер хуралдарынга удаа-дараа чугаалажып турары чугула.

Конференцияга санал берген ада-иелер, башкылар школаларның өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарында четпестерни илередип, СЭКП-ниң XXII съездизиниң шиитпирлерин өөренип, ону чон ортузунга пропагандалаар, ажыл-херек кырынга күүседир дээш чүткүлдүг ажылдаарын чугаалап турганнар.

Хоорайның улус өөредилге килдизиниң эргелекчизи эш З. Борисова бодунуң саналынга школаларда өөредилгениң шынарының дугайын чугаалаан. Өөредилге чылының бирги улдунунда хоорайга 926 өөреникчилер багай өөренгеннер. Оларның иштинде эң-не куду түңнелдерни № 2 бүдүрүлге өөредилгелиг он бир чылдың школазы (директору эш Ортун-оол), № 1 школа (директору эш Чередниченко) көргүскеннер. Бо школаларның башкылар коллективтери өөреникчилер болгаш ада-иелер ортузунга кижизидилге ажылын кошкадып, өөредилгениң шынарын экижидер дээш тодаргай хемчеглерни албайн келгенин эш Борисова шүгүмчүлээн.

Ол ышкаш, № 1 школада ада-ие Красникова уругларның бажыңга кижизидилгезиниң хөй чүүл аргаларын ажыглаарының дугайын, хоорайның Пионерлер бажыңының директору Соколова пионерлерниң болгаш школачыларның хостуг шактарда янзы-бүрү бөлгүмнерге өөрениириниң чугулазын чугаалааннар.

Н. КОЛ.

Интернатта

Чадаана сес чыл школазының интернады часкы-чайгы үеде, өөредилге эгелээриниң бетинде бүрүн септеттинген. Күрүне хандырылгазынга турза чогуур 82 өөреникчилер хүлээп алдынган. Интернатка турар уруглар аъш-чем, идик-хеп-биле, школа—оттулар ыяш-биле бүрүн хандыртынган.

Интернат кижизидилге ажылының, арыг-шевериниң талазы-биле республикада база бир эки черни ээлээн. Он кижи составтыг интернат чөвүлели өөредилге-кижизидилгелиг, культура-массалыг болгаш ажыл-агый талазы-биле ажылдарның тускай план ёзугаар боттандырып келген. Неделя санында интернат чөвүлели өөредилгени түңнеп турар.

Дыштаныр хүннерде болгаш хостуг шактарда интернатта байдал калгааранчыг эвес. Ында баян, аккордеон, дошпулуурлар, шыдыраалар, радиола, бильярд болгаш оон-даа өске чүүлдер бар. Ыры, танцы, литература, чурук тырттырарының, чиик атлетиканың бөлгүмнеринде өөреникчилер хөйү-биле хаара туттунган. Олар танцылап, ырлап, шүлүк номчуп, музыкага ойнап, янзы-бүрү көргүзүглерни кылып турда, солун болгаш хөглүг. Ада-иелер, төрелдер интернатка хүннүң чыгыы кээп, уругларының өөредилгези, чуртталга байдалы-биле үргүлчү таныжып, кижизидикчилер Мыйдокпаа, Очур-оол-биле беседалажып, школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылынга улуг дузаны чедирип турар.

Хүн чурумунда айыттынган шактар ёзугаар бот-кичээлдер класстарга хүннүң-не эртип турар болгаш эки дериттинген мастерскаяга туралаан ажылдарны күш-ажыл башкызы эш Дамдың-оолдуң удуртулгазы-биле өөреникчилер кылып, чазанып, дарганнап, шевер холдар бөлгүмүнүң киржикчилери О. Мыйдокпааның удуртулгазы-биле даараныр мастерскаяның 6 машиналары-биле платьелерни, чехёлдарны, чоорган хаптарын, шароварларны, халаттарны, фартуктарны болгаш соңга, эжик пөстерин бызып, даарап, сыртык хаптарын янзы-бүрү өңнүг удазыннар-биле аргып даарап турар.

Интернаттың иштинге арыг-шевер дээш чарыш калбарган. Воскресенье хүннеринде өөреникчилер боттары эртенги, дүштеки, кежээки чемнерни белеткээри чаңчыл апарган.

Ол-ла үеде ВЛКСМ обкому болгаш облоно «Республикада эң эки интернатка» деп шилчиир Кызыл тугун база ВЛКСМ обкомунуң Хүндүлел бижиин тывыскан. Бо чорук чүнү көргүзүп турарыл дизе, Чадаана сес чыл школазының интернады эки ажылдаан деп чүвени айтып турар. Школа директору эш Хомушку, интернаттың кижизидикчизи эш Мыйдокпаа ВЛКСМ обкомунуң хүндүлел бижиктери-биле шаңнаткан.

Х. ДӨЛЗЭ,
сес чыл школазының башкызы.
Чөөн-Хемчик район,
«Искра» колхоз.

Ийи чылчылар турбазын

Тээли ортумак школазының башкылар коллективи өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың дугайын боттарының хуралынга чугаалашкан. Школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылының кол четпес талазы болза, өөредилгениң куду түңнелдиг болганы болур. Ол дугайын башкылар шүгүмчүлекчи ёзу-биле чугаалашкан.

Школаның эге класстары өөредилге программазын 78 хуу, үстүкү класстары 71 хуу күүседип, куду түңнелди көргүскен. Өөредилге түңнелиниң мындыг чавыс болганының чылдагаанын школаның өөредилге эргелекчизи П. Сундукова мынчаар тайылбырлап турар: «Үстүкү класстарның өөреникчилери күскү тараа ажаап алыышкынының үезинде ажылдап турган, ооң уламындан программадан озалдавас дээш башкылар оларга хөй материалдарны далаштыг өөреткеннер». Бо дээрге кол чылдагаан эвес. Шынында, программада көрдүнген, озалдап турар темаларны немелде кичээлдер болгаш өске-даа аргалар-биле чедип алыр дээш өөредилгени шын организастап болур турган. Ынчалза-даа ындыг ажылды организаставаан.

Школаның дирекциязы башкыларның ажылын эреңгей ёзу-биле удуртуп, педагогиктиг дээре аргаларны ажыглаваан. Маңаа бир чижекти көргүзээлиңер. Ийи улдуң безин эгелей бергиже чедир бүгү башкыларның методиктиг каттыжыышкынының секциязын организаставаан, башкыларның бот-боттарының аразында кичээлдерге олуржуру кончуг хаая болган, үстүкү класстарның методиктиг каттыжыышкынының ажылын күзүн-не башкылар чөвүлелинге бадылап каан турда, ол ажылды ам-даа эгелевээн.

5 «А» класстың удуртукчу башкызы Т. Кидимова өөреникчилерниң ада-иелери-биле сырый харылзажып, чугула апарган таварылгаларда класска немелде кичээлдерни эртирип турган. Ынчангаш 5 «А» класс бирги улдунда чүс хуу өөредилгени чедип алган. Амгы 5 «Б» класс эрткен өөредилге чылында өөредилге-даа, чурум-даа талазы-биле школада эң-не кошкак класстарның бирээзи турган. Школа дирекциязы бо өөредилге чылында ол класстың удуртукчузунга дуржулгалыг башкы Валентина Долумажапты кииргениниң соонда класстың бүгү-ле ажылы ам экижээн. Кидимова, Долумажап ышкаш башкыларның арга-дуржулгазын калбаа-биле ажыглаарын, оларның кичээлдеринге олуржурун бо школага организаставайн келген.

Ам ийиги улдуң чоруп турар. Өөредилге программазы чаа-чаа чүүлдер-биле немежип, улам-на нарыдап, өөренген темалар, бөлүктер көвүдеп орар. Ындыг болганда кол угландырары, башкы бүрүзүнден негелдени шыңгыырадыры чугула. Ийи чылчылар чок ажылдаар дугайында хүлээлгелерни алган ажылдап турар бистиң чурттуң школаларының болгаш тус-тус башкыларының үлегер-дуржулгазын Тээли школазының башкылар коллективи эдерер ужурлуг.

И. КЕЛИК-СЕНГИ.

Баштай колхозка, ам—школага

Күш-ажыл кичээли. Өөреникчилер шупту бир демниг чазанып турганнар. Оларның башкызы кылдынганың кичээнгейлиг хынап, четпес апарган таварылгада өөреникчилерге тайылбырлап берип турган. Ол башкы күш-ажыл кичээлин эртирип турда көөрге бодунуң ажыл-херээнге ынакшылдыы болгаш өөреникчилерге тайылбырлап турда мергежилдии илдең.

Бо болза Эрги-Барлык школазының күш-ажыл башкызы Салчак Седен-Дамба-дыр. Ийи чыл мурнунда ол «Большевик» колхозтуң чазаныкчызынга ажылдап турган. Ук колхозка Седен-Дамба 20 чыл ажылдаан. Ол үелерниң иштинде колхозтуң эт-херекселдерин чазап, мергежээн ажылынга бүгү-ле күжүн берип келген. Элээн каш кижилерни чазаныкчының мергежилинге өөреткен.

Кажан бо школага күш-ажыл башкызы негеттине бергенде школа коллективи «Большевик» колхозтуң хоочун чазаныкчызы Седен-Дамбаны шилип алган. Колхоз баштаар чери аңаа чөпшээрешкен. Школага күш-ажыл башкылаары берге болгаш хүндүткелдиг ажыл деп чүвени ол билип турган. Мурнунда колхозка ийи-чаңгыс кижилерни өөредип турган болза, ам ол бүгү школада өөредикчи болу берген.

Школа мастерскаязынга өөреникчилер күш-ажыл кичээлинге ыяш-биле болгаш демир-биле янзы-бүрү бажың херекселдерин чүгле школага болгаш интернатка эвес, харын колхозтуң чагыын ёзугаар база кылып берип турарлар. Колхоз оларга күш-ажыл кичээлинге херегләэр херекселдер садып алырынга акша берип турар.

Өөредилге чылының эгезинден бээр олар 100 рубль түңнүг акшаны ажылдап алган. Ол ажылдап алган акшазы-биле школага баян база садып алганнар.

Эртенден кежээге чедир Эрги-Барлык школазының мастерскаязында ажыл түлүктеп турар. Чазанылга болгаш токарь херээнге өөренир бөлгүмнерниң болгаш кичээлдерниң чоруп турары ол-дур.

ЧУРУКТА: күш-ажыл башкызы Салчак Седен-Дамба 6-гы класста күш-ажыл кичээлин эрттирип тур.

Сөзү болгаш фотозу **В. Чапайкинниң.**

тап шөйүп эгелээн чөгенчиг буржуаз теоретиктерни ам боттарының бажыңнарында безин салба шаап турар. Барыын Германияның социал-демократтарының органы «Форвертс» солун, совет тургузугнуң «кризизи» болур деп сөөлгү үеге чедир баш бурунгаар чугаалап турган Барыын чүкте ындыг «теоретиктерни» шоодуп турар. «Чоокку үеге чедир-ле барыын талакы социалистер болгаш публицистер совет ниитилелдиң кризизиниң теориязын чүүл-бүрү хевирлер-биле айтып турган. Ынчаарга сөөлгү үеде ол... теория совет экономикага хамаарыштыр барык-ла шоолуг шимчеттинмейн турар. Совет индустрияның шапкын хөгжүлдезин көре-тура-ла амгы үе-чадада ындыг теорияларны барымдаалаары элдептиг чүве болур ийик. Бөгүн Совет Эвилели чоокку келир үеде Американы чедип шыдаар бе дээр дугайында айтырыг чүгле маргылдаалыг болуп турар»—деп ол солун бижээн. Бо дыка онза шинчилиг миннишкин-дир. Ол болза Совет Эвилелиниң дугайында, коммунизм дугайында меге бодалдар тарадырын мергежил кылып алган нүгүлчүлерге эринче эвес, мырыңай-ла каракче согуг-тур.

XX съездиниң соонда болганы ышкаш, чамдык даштыкы солуннарда ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорук совет тургузугнуң кандыг-бир «дедир төрүүшкүнү-биле» холбашкан дээш янзылыг үннер ам база дыңналып турар. Ындыг бадыткалдар кандыг-даа үндезин чок, олар бар боттуг чүүлдү каржызы-биле хажыдып турар. Бо болза чүгле эрги нүгүлдээшкиннерниң катаптаашкыны-дыр. Буржуаз идеологтар болгаш оларның дузалакчылары—меньшевиктер болгаш троцкистер хөй чылдарның дургузунда ындыг нүгүлдү кылып турганнар.

Даштыкыда чамдык ак-сеткилдиг кижилер база, херектиң ужурун, совет социалистиг ниитилелдиң алыс бүдүжүн ханызы-биле билип албайн, чамдыкта өскелерниң чулчуруушкунун катаптап турары харааданчыг. Совет тургузугнуң дедир төрүттүнүүшкүнүнүң дугайында буржуаз тезисти херекке ап турар кижилер, үш хады аразынга-ла аза берген кижилерге аажок дөмей-дир. Бистиң ниитилел политиктиг тургузуувусту чаңгыс кижи үндезини-биле өскертиптер аргалыг деп айытпышаан, олар херек кырында идеализмче кирип турарлар. Чаңгыс кижи, харын ол Сталинниң эдилеп турганы ышкаш шак ындыг бедик дужаалдыг-даа болза, кайы-бир тургузугнуң экономиктиг болгаш социалдыг бүдүжүн өскертип шыдаар деп бодаар болза төөгүнү марксисчи ёзу-биле көөрүнден чайлааны, чаңгыс кижиге бойдуста чок күштү хамаарыштыр бижээни ол болур ийик. Буржуаз революцияларның сөөлүнде эрги феодал-монархиялыг ниитилел болгаш политиктиг корум-чурумнар катап тургустунуп турганының чижектери төөгүде бары билдингир. Олар революцияга дүжүр октаткан аңгыларның эрге-чагыргага катап ээп келгениниден, эрги экономиктиг харылзааларның кайы-бир хевирге катап тургустунганындан, хуу өнчүнү катап ээлдиргениниден болгаш өске-даа чүүлдерден илереп турган.

Ынчаарга Совет Эвилелинге хамаарыштыр ооң-биле дөмейлежир кандыг-бир чүве дугайын чугаалап болур бе? Чок болбайн канчаар. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң салдары-биле Совет Эвилелинде капиталистиг хуу өнчү катап тургустунган, помещиктерниң болгаш капиталистерниң аңгылары эрге-чагыргада катап кирген деп кадык медерелдиг чаңгыс-даа кижи бадыткай бербес-ле болгай. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорук социализмниң алыс шынарынга, совет тургузугнуң бүдүжүнге шуут-ла таарышпас. Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле совет улустуң чедип алган чедиишкиннери совет тургузугнуң «дедир төрүттүнүүшкүнүнүң» дугайында даап бодаашкыннарның мегезин тодаргай көргүзүп турар. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорук турза-ла ол аажок улуг чедиишкиннерни Совет Эвилелиниң чедип алганы харын социализмниң күчүзүн, бистиң улуг партиявыстың болгаш совет улустуң күжүн көргүзүп турар-дыр. Бодунуң бүгү төөгүзүнүң дургузунда совет ниитилел социализмниң болгаш коммунизмниң оруу-биле хажык чокка хөгжүп келген, ооң бүдүрүкчү күштери өзүп база социалистиг бүдүрүлге харылзаалары хөгжүп келген. Ынчаарга совет ниитилелдиң кандыг «дедир төрүттүнүүшкүнүнүң» дугайында чугаа туруп болурул, ынчаш?

Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң үезинде төп органнарның ажылының практиказынга партийжи амыдыралдың нормаларын каржызы-биле үреп турганы ниитизи-биле партияның болгаш күрүнениң ажыл-чорудулгазын доктаатпаан, совет социалистиг ниитилелдиң социалдыг бүдүжүн өскертпээн. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң үезинде-даа партияның кижизиткен кадрлары ленинчи шугумну социалистиг тургузуушкунга боттандырар дээш, ленинчи чагыгларга үндезилээш, партияның хүрээлениң быжыглаары дээш демисежип турганнар. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорук турза-даа республикаларның, крайларның, областарның партия организацияларынга база партияның үндезини болур, бодунуң хүн бүрү организакчы болгаш кижизидикчи ажылын массаларның иштинде чорудуп турар партияның эге организацияларынга демократтыг принциптер күштүг болуп артып турган. Партия хуралдары болгаш конференциялары, партия органнарының отчёттары болгаш соңгулдалары чер-черлерге үргүлчү болуп тургулаан. Ажылчы чоннар депутаттарының Советтери, профэвилелдер болгаш комсомол чер-черге бүгү талалыг улуг ажылды чорудуп турган. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорук ол ажылга шаптыктап турганы, массаларның чогаадыкчы инициативазын болгаш идепкейин хөгжүдериниң оруунга моондактарны болдуруп турганы билдингир, ынчалза-даа социализмниң оруу-биле ниитилелдиң бурунгаар шимчээшкинин ол доктаадып, ниитилел тургузуун өскертип шыдавас турган.

Немелде бергелер, когараалдар болгаш чидириглер турза-даа чурт Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле, капиталистиг хүрээлээшкинниң эң нарын байдалынга тура-ла күчүлүг социалистиг индустрияны тургузарының, көдээ ажыл-агыйның коллективизастаарының, культура революциязының өндүр улуг сорулгаларын шиитпирлээн. Совет социалистиг тургузугнуң күжү болгаш амыдыралчы чоруу, В. И. Ленинниң улуг идеяларынга партияның болгаш улустуң шынчызы Ада-чурттуң Улуг дайынының кадыг-берге шылгалдаларының үезинде онза бүзүрелдии-биле илерээн.

Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорук совет социалистиг ниитилелдиң кадык мага-бодунда өскеленчек бак уру болуп турган, ону бистиң партиявыс, ниитилел тургузуунуң үндезини Совет күрүнениң социалистиг структуразы кадык турганының болгаш кадык болуп артканының ачызында илереткен болгаш чедиишкинниг-биле арыглап каапкан. Ол уруну арытканы бистиң ниитилеливистиң бүгү чогаадыкчы күштериниң шапкын хөгжүлдезинге, ооң коммунизмче шимчээшкинин дүргедээринге дөгүм болган.

Ийи-чаңгыс кижилерге чүдүүр чоруктуң чедирген улуг когараалдар турзажок, Ленинниң тургусканы партияның организминиң үндезини кадык болгаш амыдыралчы аргалыг болуп артканындан Совет Эвилелиниң коммунистери ийи-чаңгыс кижилерге чүдүүр чоруктуң аар уржуктарын ажып эртип шыдаан. Партияның болгаш күрүнениң ажыл-чорудулгазында ленинчи принциптерниң массаларны организастап болгаш мобилизастап турар улуг күжү хевээр арткан турган. Массаларның чогаадыкчы энергиязы ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң үезинде тергиидеп турган корум-чурумнарга элээн кыстырган турза-даа, беш чылдарның чаа тудугларынга, Ада-чурттуң дайынының тулчуушкуннарынга, дайын сөөлүнде үеде улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге ёзулуг маадырлыг чоруктарны көргүскен. Шаанда экономика талазы-биле хожудап калган Россияны күчүлүг социалистиг күрүне кылдыр партия болгаш улус хуулдурган. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң кижениниден хосталган партияның болгаш улустуң өндүр улуг чогаадыкчы күжү бистиң чуртувуска коммунизмни тургузарын эң кыска төөгүлүг хуусааларда боттандырар аргалыг.

Совет улус бодунуң күш-ажылы-биле болгаш маадырлыг демисели-биле чаа, социалистиг ниитилелди тургузарынга улуг чедиишкиннерни чедип алган болгаш фашизмни тиилээн. Ынчалза-даа ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң үезинде партия биле улустуң чедиишкиннерин болгаш тиилелгелерин шуптузун чаңгыс кижиге — Сталинге хамаарыштырып турган. Сталин партияның болгаш коммунистиг шимчээшкинниң мурнунга ачы-хавыяалыг турган, ынчангаш партия ону чогууру-биле үнелеп көрүп турар. Ынчаарга партия биле улустуң бүгү тиилелгелерин чаңгыс-ла кижиге хамаарыштырары шын эвес турган. Ол дээрге ажыл-херектерниң ылап шынныг байдалын каржызы-биле хажытканы ол болган. XX съезд төөгүлүг чөптүг байдалды катап тургусkан болгаш совет улустуң база ооң авангардының — Коммунистиг партияның коммунизм дээш демиселге улуг ролюн онзалап айыткан.

XXII съездиге илеткелинге эш Н. С. Хрущевтуң чугаалааны болза: «Частырыгларны болгаш хажыдыышкыннарны, эрге-чагырганы өш-биле соора ажыглаар чорукту илереткени партияның хүрээлеңинге болгаш чоннуң ортузунга элээн хомудалды, харын-даа таарзынмас чорукту болдуруп, чамдык каражаларны болгаш таарымча чок чүүлдерни болдуруп. СЭКП-ге болгаш акы-дуңма марксисчи-ленинчи партияларга түр үениң бергедээшкиннерин тургузуп болур турганын партия билип турганы черле чугаажок. Ынчалза-даа партия бергелерге ужураштыр дидим базымны кылып, партияның шугумун улус шын билип алыр дээрзинге ханызы-биле бүзүревишаан, улуска чүвениң шынның шуптузун ак-сеткилдии-биле болгаш ажыы-биле чугаалаан. Партия часпаан-даа ынчаш. Коммунизмче оруктап бистиң бурунгаар шимчээшкинивис улам дүргедээн. Ам бис хөрээвисти шөлээни-биле ажыдып, хостуу-биле тынып, улам-на эндевес болгаш тодазы-биле көрүп чоруур апарган бис. Чурттуң иштинде бүгү амыдырал хайнышкынныы-биле хөгжүп турар».

Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң хоралыг уржуктарынга удур демисел марксисчи-ленинчи теорияның чогаадыкчы хөгжүдеринге, партияның бүгү-ле идеологтуг ажылынга принципиалдыг улуг ужур-дузалыг турган. Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң байдалдарында Маркстың, Энгельстиң, Ленинниң ажылдарының ужур-дузазын кудулады турган, ынчаарга Сталинниң теорияга-даа, практикага-даа когарал чедирип турган частырыглыг чүүлдер ховар эвес бар турган чугааларын барымдаа чокка мактап көдүрүп турган.

Социализмниң чедиишкиннери өскен тудум-на аңгы демисели улам чидигленир деп Сталинниң бадыткаашкыны марксисчи-ленинчи өөредигге удурланышкак турган. 1937 чылда ТК-ның февраль-март Пленумунга Сталин биле Молотовтуң тайылбырлааны ол антиленинчи тезис болза, чуртта мөлчүкчү аңгылар шуут узуткаттынган болгаш социалистиг тургузуг тиилээн турда-ла, массалыг репрессияларны чорударының барымдаазы болган. Бо байдалдарда репрессияларның бизи социализмге бердинген ак-сеткилдиг совет кижилерже угланган турган.

Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң уржуктарын узуткавышаан, партия теоретиктиг болгаш идеологтуг ажылга улуг чедиишкиннерни чедип алган. Теорияны хөгжүдери бүгү партияның хереэ апарган. Сөөлгү үеде чорудтунган чүгле практиктиг эвес, харын база теоретиктиг ужур-дузалыг революсчу утка-шынарлыг хөй-хөй улуг хемчеглер партияның болгаш ооң Төп Комитединиң улуг, хөй талалыг ажыл-чорудулгазының көргүзүү болур. СЭКП-ниң Программазы—эртем талазы-биле ёзулуг өндүр улуг маадырлыг чорук, партияның, ооң эш Н. С. Хрущевка баштаткан ленинчи Төп Комитединиң теоретиктиг күчүзүнүң көргүзүү.

Коммунистиг тургузуушкуннуң практиказы-биле, социализмниң делегей лагериниң, делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң төөгүлүг улуг дуржулгазын эртем талазы-биле түңнээри-биле сырый харылзаштыр теорияның Совет Эвилелинде кайы хире шапкын хөгжүп турарын эскербейн, теорияны «калбартырынче» кирер херек дээр дугайын алгырып, ажык эжикче-ле чаза булгап турар ындыг кижилер ам кочуланчыг болгаш чөгенчиг кылдыр көстүп турарлар.

Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукка удур СЭКП-ниң демисели чүгле чурт иштинге эвес, харын бүгү делегейге ужур-дузалыг. Акы-дуңма марксисчи-ленинчи партиялар, Албанияның Күш-ажыл партиязының удуртукчуларын санаваска, ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукту буруу шавар дугайында XX съездиниң шиитпирлерин изиг-биле деткээннер болгаш марксизм-ленинизмниң арыг чоруу дээш, ревизионизмге, догматизмге база сектант чорукка удур, марксисчи-ленинчи теорияны чогаадыкчы хөгжүдер дээш демиселди калбарткаңнар.

Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чоруктуң ёзу-чурумнарын болгаш методтарын камгалап турар албани удуртукчуларның антиленинчи чарылдырыкчы шугумун делегейниң коммунистиг шимчээшкини шиитпирлии-биле буруу шаап турар. Сөөлгү үениң фактыларының көргүзүп турарындан алырга, албани удуртукчулар акы-дуңма партияларның чөптүг шүгүмчүлелин чүгле дыңнаваан эвес, харын боттарының частырыгларын улам ханыладырының оруунче, СЭКП-ге удур, XXII съездиге удур, акы-дуңма марксисчи-ленинчи партияларга удур нүгүлчү чөңгээниң оруунче киргеннер. Олар боттарының ол чарылдырыкчы үүлгедиглерин марксизм-ленинизмге болгаш Совет Эвилели-биле найыралга шынчызының ийи арынныг, авыяастыг таңгырактары-биле чажырып турарлар.

(Төнчүзү 4-кү арында).

Чоокта чаа болуп эрткен Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXII съездизинге келген аалчылар: Румынияның ажылчын партиязының ТК-зының бирги секретары Г. Георгиу-Деж болгаш Румын төлээлер Молдав ССР-ден съездиге келген делегаттар-биле чугаалажып турары. Фото А. Стужинниң. СЭТА-ның фотохрониказы.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XVI сессиязында

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Декабрьның 1-ниң хүнү Каттышкан Нациялар Организациязының төөгүзүнде кайгамчык хүн болган. КНО-да Кыдат Улус Республиканың дүрүм ёзугаар эргелерин катап тургузар дугайында ССРЭ-ниң төлээлериниң шагдала тургускан айтырыын чугаалажып көөрүн Кол Ассамблея ол хүн бир-ле дугаарында эгелеп турары ол. «КНО-га Кыдаттың төлээлелгезиниң дугайында» Чаа Зеландияның төлээлериниң саналдаан айтырыы Кол Ассамблеяның хүн айтырыында база тургустунган.

АКШ-ка баштаткан барыын талакы бөлүглелдиң төлээлери КНО-да КУР-ниң дүрүм ёзугаар эргелерин катап тургузар дугайында айтырыгны чугаалажырын сөөлгү он чылдарның дургузунда болдурбайн келген. Ындыг болза-даа ССРЭ-ниң болгаш социалистиг өске-даа чурттарның күженишкиннериниң база Азияның болгаш Африканың чурттарының төлээлериниң деткимчезиниң ачызында барыын талакы бөлүглелдиң чамдык чурттары барык чеди чүс миллион кыдат улусту эскертпейн барып болбас деп чүвени медереп билген.

Баштай АКШ «айтырыгны өөренип көөрүнүң» комитедин тургузарының идеязын көдүрүп үндүрген. Ол идея эки чүнү-даа бербес деп чүвени билгеш, АКШ чаа кажарлаашкынны бодап алган. КНО-да КУР-ниң дүрүм ёзугаар эргелерин катап тургузарын, чанкайшичи бөлүктүң төлээлерин КНО-нуң бүгү органнарындан доп-дораан сывырып үндүрерин негеп турар совет резолюцияга удур бадылаашкынның хөй нуруузу чедип алдынмайн баарындан корткан АКШ, бир эвес үштүң ийи кезиинден эвээш эвези бадылаашкынын бериптер болза, чүгле ол таварылгада резолюция хүлээп алдынган деп санаарының эргежок чугулазының дугайында шиитпирни Кол Ассамблеяга дөгээрин оралдажыр бодап турар.

Чанкайшичи бөлүктүң төлээлекчилерин КНО-нуң бүгү органнарындан доп-дораан сывырып үндүрерин негеп турар болгаш Каттышкан Нациялар Организациязының ажылынга киржир кылдыр бодунуң төлээлекчилерин чорудуп бээринче КУР-ниң чазаан чалап турар ССРЭ-ниң резолюциязының төлевилели, «КНО-да КУР-ниң дүрүм ёзугаар эргелерин катап тургузар дугайында» айтырыгны Кол Ассамблеяның XVI сессиязының хүн айтырыынга киирерин ССРЭ-ниң чазааның даасканың ёзугаар дилеп турар ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыконуң чагаазы, «КНО-да Кыдаттың төлээлелгезиниң дугайында айтырыгны» КНО-нуң Кол Ассамблеяның XVI сессиязының хүн айтырыынга киирерин дилеп турар Чаа Зеландияның премьер-министри Холиоктуң чагаазы Кол Ассамблеяның чугаалажып көрүүшкүнүнге тургустунган.

КНО-да КУР-ниң дүрүм ёзугаар эргелерин катап тургузар дугайында айтырыгны шиитпирлээрин болдурбас дээр чаа америк кажарлаашкынны боттандырары-биле Австралияның, Колумбияның, Италияның, Японияның болгаш АКШ-тың төлээлери бадылаашкынның үштүң ийи кезии-биле «Кыдаттың төлээлелгезин өскертир» дугайында шиитпирни хүлээп алырының «эргежок чугулазын» көрүп турар резолюцияның төлевилелин эң сөөлгү үезинде кииргеннер.

Совет төлээлерниң баштыңы В. А. Зорин бир дугаарында санал берген. КНО-да КУР-ниң дүрүм ёзугаар эргелерин катап тургузар дугайында айтырыг — ол дээрге тайбыңны быжыглаар дээш, делегей байдалын болгаш КНО-нуң бодунда байдалды чогумчудары дээш демиселдиң талазы-биле ап көөрге, онза чугула айтырыг-дыр деп, В. А. Зорин демдеглээн. Бо айтырыгны соңгаарладыышкын чокка чогумчулалдыг шиитпирлээр чорук делегейниң бүгү байдалынга аажок улуг чаагай салдарны чедирип, янзы-бүрү социал системаларлыг күрүнелерниң тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынын быжыдарының херээнге бурунгаар улуг базым болган турар ийик деп ол чугаалаан.

Улусчу революцияның үезинден бээр КУР-ниң чедип алган чедиишкиннеринге доктаагаш, В. А. Зорин делегей амыдыралынга КУР-ниң ойнап турар ол идепкейлиг ролюнуң дугайын сагындырган.

СЭКП-НИҢ ПРОГРАММАЗЫНДА—КИЖИ ТӨРЕЛГЕТЕННИҢ КЕЛИР ҮЕЗИ

Делегейниң хөй-ниитизи СЭКП-ниң XXII съездизиниң дугайында

ЛОНДОН. (СЭТА). Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының төөгүлүг XXII съездизиниң ужур-дузазының дугайында Великобританияның Коммунистиг партиязының оралакчы президентизи Палм Даттың чүүлүн «Лейбор мансли» журналдың декабрь номеринге парлап үндүрген.

Ол чүүлде айтып турары болза, XXII съездиниң салган улуг эчис сорулгалары СЭКП-ниң чаа Программазында тайылбырлаттынган. Социализм чүгле капитализмни бодунуң ырак соонга арттырып кааш, бүдүрүлгениң эң бедик деңнелин болгаш амыдыралдың эң бедик деңнелин чедип алгаш делегейде кол бүдүрүкчү күш апарган турар эвес, харын база ол чедиишкиннер кижиниң бүгү ажыл-чорудулгазының, ниитилел харылзааларының хөгжүүрү-биле, культураның болгаш моральдың бедиири-биле боттанырын, коммунистиг ниитилелдиң тургустунарының эгезин салырын ол эчис сорулгалар көрүп турар.

Сөөлгү чылдарда Совет Эвилелинге ажыл-агыйны катап тургузарының берге сорулгазын чедиишкинниг күүсеткен соонда, эрткен үеде болдурган частырыгларны болгаш хажыдыышкыннарны эткениниң сөөлүнде, ылаңгыя СЭКП-ниң XX съездизиниң соонда эрткен 5 чылдарның дургузунда социалистиг амыдыралдың бүгү адырларынга аажок улуг чаартылгалар болгаш инициативаның хөгжүлдези болган деп Палм Датт бижип турар. Ол чаартылгалар болгаш инициатива экономикада, үлетпүрнү организастаанында, көдээ ажыл-агыйда деңчергези-биле илерээн. Көдээ ажыл-агыйның хожудаашкынын делгем кур черлиг девискээрлерде черни ажылдап кылырын сан талазы-биле көвүдедириниң болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң күсели-биле узуткаар сорулга-биле далаштыг хемчеглерни алган турган. Чаартылгалар болгаш инициатива эртемде, техникада, чырыдыышкында болгаш культурада, партийжи болгаш совет демократияны катап тургусканында болгаш улам ыңай хөгжүткенинде база илергейлеттинген.

Палм Датт ийи-чаңгыс кижилерге чүдүүр чоруктуң хоралыг уржуктарын ажып эрткениниң ужур-дузаазын демдеглээш, моон-биле холбаштыр бо айтырыгның талазы-биле СЭКП-ниң холга алган угланыышкынын Албанияның Күш-ажыл партиязының удуртукчуларының чогуур кичээнгейге албайн барган туружунга хамааржыштыр айытканы болза, 1960 чылда 81 коммунистиг болгаш ажылчын партияларның төлээлекчилериниң Медеглелиниң дугуруштунган принциптерин буруу шаварының айыылдыг угланыышкыны илереттинген, ол чорук, бир эвес ындыг угланыышкынны дүрген узуткавас болза, социалистиг чурттардан чааскаанзырадырының айыылының тургустунарынга, харын империалистиг шургуушкуннуң болдунарынга чедирген туруп болур.

Чүүлде оон ыңай айтып турары болза, СЭКП-ниң XXII съездизи чүгле социалистиг делегейге эвес, харын делегейниң коммунистиг шимчээшкининге сонуургалдыг болуп турар. Съезд болза бүгү делегейге социализмниң сорулгаларын чедип алырынга болгаш кижи төрелгетенни хостаарынче чүткүп турар бүгүле кижилерге орук айтыкчызы болур. Хамыктың мурнунда съезд болза тайбыңның күчүлүг фактору болуп турар. Совет Эвилелиниң хөгжүлдезиниң темпилерин дүргедедип турар чаа кайгамчык инициатива делегей ареназынга бодунуң салдарын база чедирип, соок дайынның болгаш чепсегленииишкинниң эндере бүдүрериниң боой тудукчу кыскаштарындан тайбыңны камгалап, чугаалажыышкыннарның аргазы-биле тайбың таарыштырылганы чедип алыр сорулгаларга, чепсегленииишкинни дүжүрериниң болгаш бүгү ниити тайбыңның сорулгаларынга күштерни мобилизастап турар.

Сураглыг англи экономист болгаш тайылбырлакчы Сэм Ааранович XXII съездиге хүлээп алган СЭКП-ниң чаа Программазын тайылбырлавышаан, СЭТА-ның корреспондентизи-биле кылган беседазынга медеглээни болза: Совет Эвилели бодунуң амыдырал-деңнелин чүгле улуу-биле бедиткен эвес, харын чоокку 20 чылдарда ону аажок улуг хемчээлдерге чедир бедидерин бодап турар-дыр. Ол факт капиталистиг делегейде ажылчы чоннарның амыдырал байдалдарын экижидери дээш демиселинге идиг бээр салдарны чедирбейн барып шыдавас деп Ааранович демдеглээн. Амыдырал-деңнелди бедидер талазы-биле чедиишкиннер болза, бүдүрүлгеге болгаш черге социалистиг өнчүнүң шуут түңнели болур дээрзин Совет Эвилели көргүзүп турар-дыр.

Совет экономиканың өзүлдезиниң бедик деңнелин болгаш 20 чыл планының аажок улуг сорулгаларын Барыын чүктүң башкарыкчы бөлүктери шыңгыы кыйгырыг кылдыр көрүп турар дээрзин Ааранович үргүлчүлеп чугаалаан. Совет Эвилелиниң үлегер-чижээ экономиктиг өзүлдениң айтырыгларын делегей политиказының төвүнге тургузуп турар. Чугаазының түңнелинде Аарановичиниң чугаалааны болза: «Харын Барыын чүкте чаңгыс-даа экономист ол планның күүсеттинеринге чигзинмейн турар. Ол план совет улустуң аргаларынга бүрүн дүгжүп турар».

БЕРЛИН. Демократтыг Германияның Национал фронтузунуң Национал чөвүлелиниң хуралынга ГСЧП ТК-зының Политбюрозунуң кежигүнү Альберт Норденниң ээлчеглиг сорулгалар дугайында кылган илеткелинге чугаалааны болза: СЭКП-ниң XXII съездизинге хүлээп алдынган өндүр улуг программа Германияда национал айтырыын шиитпирлээринге принципиалдыг түңнелдерни берип турар. Герман Демократтыг Республика бүгү Германияда хөгжүлдеге үлегер-чижек болуп турар, чүге дээрге, келир үеде чаңгыс аай Германия чүгле тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң күрүнези болган туруп болур. Оон ужурунда улустар аразында харылзааларның хөгжүлдезинден, Барыын Германияда хөгжүлдеден хамаарылга чокка социализмниң тургузуушкунун доозар дээш чайгылыш чокка ажылдаар болгаш оон даразында коммунизмни тургузарынче кирер бис.

НИКОЗИЯ. Кипрниң күш-ажылчы улузунуң Депшилгелиг партиязының органы «Ноос демократис» журналдың ээлчеглиг номеринге парлаан чүүлде чугаалап турары болза, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXII съездизи бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузалыг. Чаа Программа—ол дээрге коммунизмниң чырыткылыг сууруn тургузарының ёзулуг чогаадыкчы планы-дыр. Чүс чылдың мурнунда күзеп чораан чүүлдер ам боттуг чүүлдер апарган болгаш тиилеттирбес күш болуп турар. ССРЭ-ниң улустарының улуг чедиишкиннери бүгү делегейге сорук киирикчи чоруктуң үндезини болуп келген болгаш болуп-даа турар.

Чүүлде оон ыңай айтып турары болза, СЭКП-ниң XXII съездизиниң хүлээп алган чаа Программазы — ол дээрге амгы үеде делегейниң ажылчын аңгызының Коммунистиг манифестизи-дир. Ол Программа чүгле социалистиг ниитилелди коммунистиг ниитилел кылдыр чаартып турар эвес, харын кижиниң бодун чаартып турар. Чаа кижи тыптып келир, ол ыраккы келир үеде эвес, а амгы салгакчының амыдыралында-ла болур.

УЛАН-БАТОР. Чогаалчы бүрүзүнүң, моол кижи бүрүзүнүң бодалы бүдүн үеге ужур-дузалыг болган СЭКП-ниң XXII съездизиниң шиитпирлеринче бо хүннерде угланган деп, моол чогаалчылар эвилелиниң секретары Ч. Чимид СЭТА-ның корреспондентизинге медеглээн.

СЭКП-ниң XXII съездизиниң төөгүлүг документилерин болгаш аңаа хүлээп алган Программаны катап-катап номчуп-ла турарга марксизм-ленинизмниң өндүр чаагайы медерелге хандыр кирип келир-дир деп, ол чугаалаан. Чүс-чүс чылдарда күзел болуп чораан болгаш марксизм-ленинизмниң ачызында эртемниг ёзу-биле өттүр көрүүшкүн болуп чораан чүүлдер ам миллион-миллион кижилерниң практиктиг ажыл-херээ апарган. СЭКП-ниң XXII съездизинге бадылааны коммунизмни тургузарының тодаргай планы кижи бүрүзүнүң сагыш-сеткилинге ханы сиңниккен турар. Бодувустуң эртенги хүнүвүстү, кижи төрелгетенниң келир үезин совет коммунистерниң чаа Программазындан көрүп турар бис.

СЭКП-ниң XXII съездизи ийи-чаңгыс кижилерге чүдүүр чоруктуң уржуктарын узуткааның дугайында

(Төнчүзү. Эгези 2-ги, 3-кү арыннарда).

Марксичи-ленинчи партияларның ажыл-чорудулгазының үреп болбас хоойлузу болза партийжи амыдыралдың ленинчи нормаларын хажык чокка сагыыры, коммунистерниң чогаадыкчы бодалының болгаш инициативазының хөгжүлдезин кызып турган ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукту болдурбазы, коммунистерниң идепкейин, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди бүгү хемчеглер-биле хөгжүдери болур деп, акы-дуңма партияларның төлээлекчилериниң 1960 чылда болган Чөвүлел хуралының Медеглелинде чугаалап турар.

Ол Медеглелге Албанияның Күш-ажыл партиязының төлээлекчилери база ат салганнар. Ам олар ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукту камгалавышаан, марксичи-ленинчи партияларның чаңгыс эвинге халдаашкыннары-биле ол Медеглелди хажыдып, боттарын делегейниң коммунистиг шимчээшкининде чарылдырыкчылар кылдыр сойгалап илередип турарлар. Ынчангаш ону акы-дуңма партиялар чөптүг-биле буруу шаап турар. Марксизм-ленинизмниң утка-шынарынга таарышпас ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукту кым-на кызымак камгалап турар болдур, ол марксизм-ленинизмден чарлып турар.

Бистиң чуртувус коммунистиг ниитилелди тургузарының программазын хүлээп алгаш, коммунизмни калбаа-биле тургузарының үе-чадазынче кирипкен үеде партия эрткен үениң богундан, улус-массаларның тура-соруун, чогаадыкчы инициативазын кызып турган бүгүле чүүлдерден орукту арыглап турар.

Коммунизм миллион-миллион кижилерниң күш-ажылы-биле тургустунар. Коммунизмни чедиишкинниг тургузар төлээде, партияның массалар ортузунга аажок улуг организакчы болгаш кижизидикчи ажылы, бүгү улусту сырый каттыштырып, бодунуң соо-биле эдертип билири эргежок чугула. Миллион-миллион кижилерниң бо улуг тургузукчу ажыл-чорудулгазынга партия организастыг авангард, бүгү улустуң политиктиг баштыңчызы болуп кирер.

Ийи-чаңгыс кижилерге чүдүүр чорукту шиитпирлиг-биле буруу шаапвышаан, марксизм-ленинизм партияның, аңгының, улустуң шылгарангай организакчыларының болгаш баштыңчыларының ролюн база үнелеп көрүп турар. Ындыг удуртукчулар демиселдиң чоруп турар үезинде депшип үнер, олар чаа амыдыралды тургузар дээш демиселге партияның, аңгының эрге-ажыктарын шын илередип турар болза, бодунуң чонунга шынчы бараан болуп турар болза, чүгле ынчан улуг политиктиг болгаш хөй-ниитиниң ажылдакчылары болу бээрлер. Бистиң партиявыстың үндезилекчизи болгаш удуртукчузу, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының ынак баштыңчызы В. И. Ленин ёзулуг ындыг, ажылчы чоннарның эрге-ажыктарынга түңнелге чедир бердинген ажылдакчы чораан.

Ажылчын аңгының, бүгү ажылчы чоннарның эрге-ажыктары дээш хөй он чылдарның дургузунда бодунуң маадырлыг демисели-биле бистиң ленинчи партиявыс ажылчы чоннарның ёзулуг баштыңчызы болур улуг авторитетти чедип алган.

«Коммунизмни калбаа-биле тургузарының үези совет ниитилелдиң удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү болур **Коммунистиг партияның ролюнуң болгаш ужур-дузазының** улам ыңай **өзүүшкүнү-биле онзаланып турар»**—деп, СЭКП-ниң Программазында айтып турар.

Партияның чаа Программазы болгаш СЭКП-ниң Уставы коллективтиг удуртулганың ленинчи принциптерин улам ыңай хөгжүдүп, партияның удуртукчу составын доктаамал чаартырын, удуртукчуларның массалар-биле харылзаазын быжыглаарын көрүп турар.

«Партияның амыдыралының хоойлузу — партия амыдыралының ленинчи нормаларын болгаш удуртулганың коллективтиг болурунуң принцивин чугаа чокка сагыыры, партийжи массаларның мурнунга партия органнарының болгаш оларның ажылдакчыларының харысалгазын бедидери, бүгү коммунистерниң идепкейлиг болурунуң болгаш бот-тывынгыр чоруунуң өзүлдезин хандырары, партияның политиказын ажылдап кылырынга болгаш чорударынга оларның киржири, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди хөгжүдери болур... Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорук болгаш оон-биле холбашкан удуртулганың коллективтиг болурун, партияның демократиязын болгаш социалистиг хоойлу-дүрүмнү үрээри партийжи амыдыралдың ленинчи нормалары-биле дүүшпес»—деп, Программада онзалап айыткан.

Улуг-даа, бичии-даа удуртукчулар чүгле бодунуң ажылы-биле, коммунизмниң херээнге бердингени-биле, бодунуң энергиязы-биле, чогаадыкчы бодалы-биле улуска авторитеттиг болурун чедип алыр. Ынчаарга ол авторитет бистиң бурунгаар чедиишкинниг шимчээшкиннивиске эргежок чугула. Удуртукчуларның авторитедин ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорук-биле холуй көөр болза шын эвес болгаш хоралыг болур ийик. «Интеллигент—радикалдың оон революстуг чүве дээри: «кандыг-даа авторитеттер херек чок» дээр туугай үзел-бодалынга марксистер туруп шыдавастар. Чок. Бурун хосталга дээш берге болгаш шулургу демиселди бүгү делегейге чорудуп турар ажылчын аңгыга авторитеттер херек»—деп, В. И. Ленин бижээн.

XXII съездиниң шиитпирлери, СЭКП-ниң чаа Программазы коммунистиг ниитилелди тургузар дээш демиселге совет улусту сорук киирип турар. Делегейниң коммунистиг шимчээшкини XXII съездиниң, СЭКП-ниң чаа Программазының ужур-дузазын бедии-биле үнелээн. Дыка хөй акы-дуңма партиялар боттарының Төп Комитеттериниң пленумнарынга съездиниң түңнелдерин чугаалажып көрген. Съездиниң төөгүлүг ужур-дузазының дугайын делегейниң коммунистиг болгаш национал-хосталгалыг шимчээшкининиң хөй-хөй удуртукчулары үнелеп чугаалааннар. Депшилгелиг хөй ниитиниң калбак сонуургалы XXII съездиниң, СЭКП-ниң чаа Программазының амгы делегейниң бүгү-ле идейлиг болгаш политиктиг амыдыралынга улуг, чаагай салдарлыының дугайын бүзүрелдии-биле херечилеп турар.

Ийи-чаңгыс кижиге чүдүүр чорукту болгаш оон талалакчыларын буруу шапканың буржуаз пропагандазы бодунуң коммунизмге удур, Совет Эвилелинге удур чаа идеологтуг халдаашкыннарынга ажыглаарын оралдажып турар болгаш ам-даа оралдажыры чугаажок болбайнаан. XXII съездиниң төөгүлүг документилерин хажыдар, коммунизмниң улуг шынындан кичээнгейни чардыктырар, ажылчы чоннарның калбак массаларынга коммунизмниң өзүп турар салдарын кошкадыр дээш балчаалыг оралдажыышкыннарны олар кылып турар. Ынчалза-даа антикоммунизмниң пропагандистериниң эргезинде меге болгаш нүгүлден өске чүү-даа чок. А меге биле шынның аразында демиселге нүгүлчүлер болгаш мегечилер бедизинде барып ыявыла аштырар турган. Бистиң чуртувуста болгаш делегейниң социалистиг лагеринде болуп турар улуг төөгүлүг ужур-дузалыг болуушкуннарның дугайын чугаалаарда буржуаз пропагандистерниң үргүлчү мегелээр чоруу капиталистиг чурттарда кижилерни шуут бужургандырып эгелеп турар.

Совет улус 1917 чылдың октябрьда-ла бодунуң оруун шилип алган болгаш ол ленинчи орук-биле чаа-чаа тиилелгелерже бүзүрелдиг чоруп орар. XXII съездиниң төөгүлүг шиитпирлери-биле, чаа Программа-биле чепсегленген Ленинниң улуг партиязы совет улусту ол оруктап эдертип бар чоруур. Коммунизмниң чырыткылыг бедиктеринче ынчаар сырый каттыжып алган бар чоруурувусту буржуаз делегей кайгап-даа, дүвүреп-даа көрүп турар. А империализмниң идеологтарының болгаш оларның чалчаларының доюлдурган орук кыдыының доозунун төөгүнүң арыг салгыны арыдыр халып кааптар. Бистиң партиявыстың, бистиң чонувустуң өндүр улуг болгаш өлүм чок ленинчи херээн—коммунизм тургузуушкунунуң херээн улустардан чүнүң-биле-даа чажырып хоржок.

(1961 чылдың ноябрь 21-де үнген № 326 (15816) «Правдадан»).

РСФСР-ниң Дээди судунуң пленуму

РСФСР-ниң Дээди судунуң ээлчеглиг пленуму РСФСР-ниң Дээди судунуң даргазы А. Т. Рубичевтиң даргалаашкыны-биле Москвага декабрь 2-де болуп эрткен.

Сан-түң немей бижиир болгаш күрүне мурнунга отчёттарга өске-даа меге хажыдыышкыннарны кылыр чоруктарның дугайында херектер талазы-биле суд практиказының дугайында РСФСР-ниң Дээди судунуң президиумунуң кежигүнү М. А. Гаврилинниң илеткелин пленумга дыңнааш, чугаалажып көрген. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң январь (1961 чылдагы) Пленумунуң соонда республиканың суд органнары кем-буруулуг карак ажыттаашкыннарга болгаш күрүне мегелээр чоруктарга удур демиселди күштелдиргени демдеглеттинген. Шак ындыг кем-буруулуг чоруктарның ниитилелге айыылдыын чедир көрбес чоруктуң фактылары ынчалза-даа бар болуп турар. Шаңнал-мактал алыр дээш азы социалистиг өнчү-хөреңгини дорту-биле самчыгдаанын болгаш өске-даа кем-херектерин чажырар дээш меге сан-түңнерни киирип турар кижилерни истелге органнарының болгаш суд черлериниң шын эвес көөр таварылгалары хөй болуп турар.

Ону барымдаалааш, пленумдан күрүнени мегелээр чорук-биле шиитпирлиг демисежирин болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1961 чылдың май 24-те үндүрген «Сан-түң немей бижиири болгаш планнар күүселдезиниң дугайында өске-даа хажыдыышкыннар дээш харысалга дугайында» Чарлыын, а ол ышкаш ФСФСР-ниң кеземче хоойлузунуң чогуур чүүлдерин кажан социалистиг өнчү-хөреңгини самчыгдаар сорулга-биле сан-түң немей бижээн таварылгада шыңгыы барымдаалаарын суд черлеринге айыткан.

Карак ажыттаар чорукка дөгүмче болуп турар чылдагааннарны сойгалап илередири болгаш хемчег алыры херек көрүлдезиниң үезинде суд черлериниң эң чугула сорулгаларының бирээзи кылдыр пленум санаан.

Хосталгазын казыттырып шииттирген кижилерге эдип-чазаар күш-ажыл колонияларын тодарадырының дугайында РСФСР-ниң Дээди судунуң даргазының оралакчызы Г. З. Анашкинниң илеткелин пленум база чугаалажып көрген. Херектеннерни оларның кылган кем-херектериниң байдалынга болгаш онза хоралынга, а ол ышкаш оларның кандыынга хамаарыштыр аңгы-аңгы хоругдаарын чаа хоойлужудулгада баш удур көрүп айыткан чүве болганда, шииттирген кижиниң кеземче эрттирер ужурлуу эдип-чазаар күш-ажыл колониязының хевирин шииткелдеринге шыны-биле айтып, тодарадырын суд черлеринге пленум дааскан. Ол ышкаш эдип-чазаар күш-ажыл колонияларын шилиир үеде суд практиказынга тургустунуп келир тодаргай айтырыгларның талазы-биле база тайылбырлалдарны кылгылаан.

РСФСР-ниң прокурору А. А. Круглов болгаш РСФСР-ниң Юстиция министри В. А. Болдырев пленумнуң ажылынга киришкеннер.

(СЭТА).

ШЫДЫРАА

Чемпионнуң уттурганы

Дөрткү салыг Кызылдың шыдыраачыларынга аар болган. Б. Хомушку мастерге кандидат Шишигинге удур Каро-Канның камгалалы-биле ойнааш, ёзулуг-ла Ботвинникчи стиль-биле чемпионнуң туружунче шаап халдааш кирипкен. Чемпион канчаар-даа тывызык камгаланза, ооң аныяк удурланыкчызы эң шын көштерни кылгаш «дужуп бердим» дээринче республиканың эрткен чылгы чемпионун албадаан. Кызылдың чемпиону Панаргинни бии-хемчи Шишкин, а кызылчылар — Артынаны — Күжүгет, Лисицкийни — Куштаараң база удуп кааннар. Чүгле чаңгыс Беркович арткан. Ол херек кырында С. Тамбага уттурган турган, ынчалзажок дужуп бердим дивейн ызырнып орган. С. Тамба П. Берковичини матка кагарының сөөлгү көштерин кылып четтикпээнде, ооң шагы төнүп калган. Ынчангаш ону уттурган деп санап каан. Өске салыглардан Чооду—Торлукту, Идам-Сюрюн—Меңниг-оолду уткан. Оюн биле Чамзырай хайымнашканнар.

БЕШ САЛЫГЛАР ЭРТКЕНДЕ

Декабрь 5-те болган бешки салыг-биле маргылдааның үштүң бир кезии доозулган. Ол хүнге чедир мурнунга чоруп турган Идам-Сюрюн Шишкинге уттургаш, сан албаан, а ооң-биле дең санныг турган Беркович Лисицкийни уткаш, бир санны немеп алган, а Чооду ол салыгда Оюнну уткан тиилелгези-биле Идам-Сюрюнге деңнежип чедип келген. Өске салыглардан Меңниг-оол — Торлукту, Панаргин — Күжүгетти, Тамба — Артынаны, Куштаараң — Хомушкуну утканнар. Чамзырай — Шишигинниң салыы хайым болган.

Ажа халып каапканывыс үшкү салыгның түңнелин көргүзээл. Аңаа Оюн—Торлукту, Идам-Сюрюн—Чоодуну, Беркович — Күжүгетти, Шишигин — Лисицкийни, Чамзырай — Хомушкуну уткан. Тамба биле Куштаараңның, Шишкин биле Артынаның салыглары хайым болган.

Бирги салыгда эрте берген Тамба—Чамзырай, Идам-Сюрюн, Оюн оларның салыглары база болган. Аңаа Тамба биле Идам-Сюрюн тиилээннер.

Бешки салыгларның сөөлүнде киржикчилерниң байдалы мындыг: Беркович 5 салыглардан — 5, Идам-Сюрюн, Чооду, Куштаараң — 4—4, Шишигин—3,5; Меңниг-оол, Шишкин, Тамба, Оюн—2,5—2,5; Чамзырай, Панаргин — 2—2; Лисицкий, Хомушку — 1,5—1,5; Артына — 1 саннарлыг. Торлук амдызында сан албаан.

С. КӨРГЕН-ООЛ.

Редакторнуң оралакчызы
Д. О. БЕГЗИ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

БӨГҮН

«НАЙЫРАЛ»: **«Оливер Твист»** 10, 12, 2 шактарда. **«Чырыткылар»** 8 шакта. **«Дээрги прокурорга эккелген роза чечек»** 4, 6, 10 шактарда.

«Каа-ХЕМ»: **«Шугумналчак рейс»** 11.15, 1.15, 3.15 шактарда. **«Каржы-дошкун Анна»** 5.15, 7.15 шактарда, **«Олар келир үеже чоокшулап турлар»**. **«Каржы-дошкун Анна»** 9.15 шакта.

«ЕНИСЕЙ»: **«Тянь-Шаньның кызы»** 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Ыр кыйгырып тур»** 3.15, 5.15 шактарда. **«Сески шахтага болган таварылга»** 7.15, 9.15 шактарда.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНГА

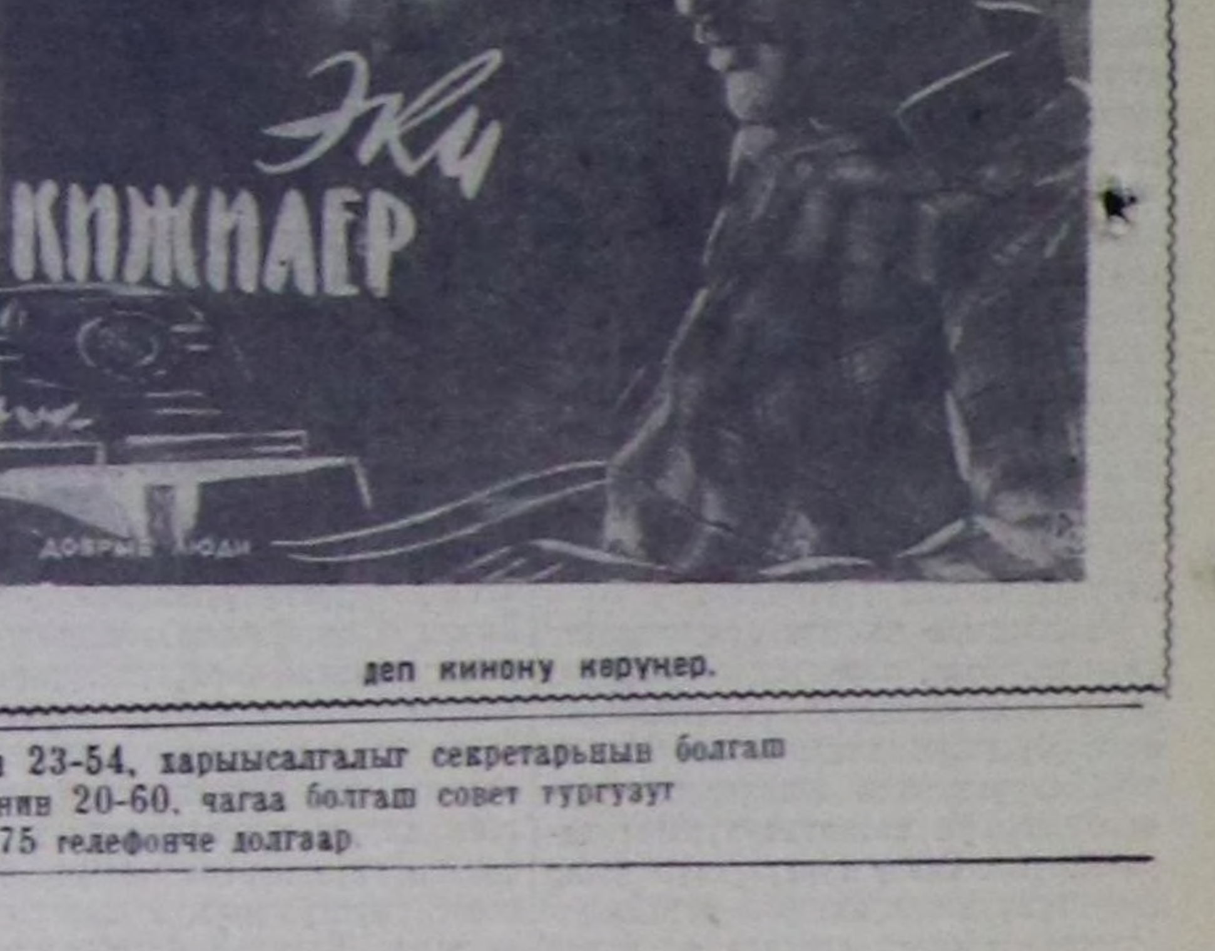

деп кинону көрүңер.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, пропаганда килдизиниң 23-54, харысалгалыг секретарьның болгаш харысалгалыг дежурныйның 23-35, көдээ ажыл-агый килдизиниң 25-38, партийжи амыдырал болгаш культура амыдырал килдистериниң 37-13, иштики информация килдизиниң 20-60, чагаа болгаш совет тургузуг килдистериниң 21-27, үлетпүр болгаш транспорт килдизиниң 22-64, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар

ТС—01221. Чагыг № 2426. Культура эргелелиниң типографиязы.